1

TƏSVİRİ İNCƏSƏNƏT

DƏRSLİK

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT HİMNİ

Musiqisi ***Üzeyir Hacıbəylinin,***
sözləri ***Əhməd Cavadındır.***

Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadiriz!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!
Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hərbə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər,
Hərə bir qəhrəman oldu!

Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!

Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Cümlə gənclər müştaqdır!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!

HEYDƏR ƏLİYEV

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ

KƏMALƏ CƏFƏRZADƏ

TƏSVİRİ İNCƏSƏNƏT 1

Ümumi təhsil müəssisələrinin 1-ci sinifləri üçün
Təsviri incəsənət fənni üzrə
DƏRSLİK

© “Bakı” nəşriyyatı

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi **artitrm2017@gmail.com** və **derslik@edu.gov.az** elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

B A K I N Ə Ş R

Mündəricat

1 ƏTRAFA NƏZƏR SALAQ

1. Təbiətin gözəlliyi 14
2. Ətrafımızda xəttin müxtəlifliyi 16
3. Təbiətin nemətləri 18
4. Kiçik dostlarımız 20
5. Rəngarəng quşlar 22
STEAM. Heyvanlar aləminin xəritəsini hazırlayaq 24

2 TƏBİƏT VƏ İNCƏSƏNƏT

6. Təbiətin yaratdığı evlər 26
7. Torpağın naxışları 28
8. Heyvanların naxışlı "geyimləri" 30
9. Təbiətin rəngləri 32
10. Bəzəkli həşəratlar 34
STEAM. Payız meşəsində düşərgə aplikasiyasını hazırlayaq . 36

3 DƏYƏR VERDİYİMİZ İNSANLAR

11. Mən kiməm? 38
12. Həyatımızdakı xüsusi insanlar 40
13. Fəaliyyətdə olan insanlar 42
STEAM. İncəsənət muzeyində sərgi zalı və tamaşaçıları hazırlayaq 44

4 İNSAN VƏ MƏKAN

14. Evimizin otaqları 46
15. Pəncərədəki naxışlar 48
16. Bizim küçə 50
17. Torpaq və səma 52
18. Əyləncə parkı 54
STEAM. Şəhərimizi quraq 56

5 ƏYLƏNCƏ ZAMANI

19. Ziyafət şirniyyatları 58
20. Bayram geyimləri 60
21. Xüsusi geyimlər 62
22. Oyun geyimləri 64
23. Bayram maskaları 66
STEAM. Əyləncə üçün məkan və geyim çəkək 68

6 HƏYATIMIZDA BAŞ VERƏN DƏYİŞİKLİKLƏR

24. Ağıllı oyuncaqlar 70
25. Gündəlik əşyalar 72
26. Gələcəyin mebeli 74
27. Səyahət üçün avtomobil 76
STEAM. Gələcəyin robotlarını hazırlayaq 78

Yeni sözlər lüğəti 80

Kitabınızla tanış olun

Şərti işarə

Mövzu üzrə təqdim edilən fotoşəkil, rəssam əsərləri və ya şagird rəsmlərinin ardıcıllığını göstərən şərti işarə.

Düşünək–müzakirə edək

Bütün siniflə müzakirə etmək üçün mövzuya dair yönləndirici suallar, fotoşəkillər və ya rəssam əsərləri.

1 Təbiətin gözəlliyi

Düşünək-müzakirə edək

Fotoşəkillərdə nə görürsünüz? **A** və **B**

Təbiətdə hansı gözəllikləri görmək olar?

A

Şəki.
Azərbaycan.
Fotoşəkil

B

Altıağac
Milli Parkı.
Azərbaycan.
Fotoşəkil

14

Öyrənək
Mövzu ilə tanışlıq.

Qalereya
Rəssam yaradıcılığı və əsərlərin təhlili üzrə iş.

Yaradıcılıq studiyası
Yaradıcı fəaliyyət üçün nəzərdə tutulan tapşırıq və şagirdlərin rəsm nümunələri.

Öyrənək

Ətraf aləm rəngarəngdir. **Rəssam** bu gözəlliyi çəkir. Onun çəkdiyi rəsm **təsvir** adlanır.

Qalereya

Səttar Bəhlulzadə
Rəssam təbiətin gözəlliklərini **təsvir edir**.

C "Cıdır düzü". Səttar Bəhlulzadə.

Rəssam **əsər**də nə təsvir edib? C
Təsvirdə hansı rəngləri görürsünüz?

İlin fəsilləri haqqında nə bilirsiniz?
Ətraf aləm fəsillərə görə necə dəyişir?

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli karandaşlar
- Rəngli flomasterlər

Təbiətin gözəlliklərini təsvir edin.
- Rəsmdə görmək istədiklərinizi təsvir edin.
- Bu rəsmdə özünüzü və canlıları da çəkə bilərsiniz.

Ç Şagird rəsmi

Yeni sözlər
- Rəssam
- Əsər
- Təsvir
- Təsvir etmək

Yeni sözlər
Mövzu ilə bağlı yeni sözlər.

Refleksiya
Mövzunu yekunlaşdırmaq üçün bütün siniflə müzakirəsi nəzərdə tutulan suallar.

Təsviri sənət nədir?

Təsviri sənət – insanın yaratdıqlarıdır.

Qrafika

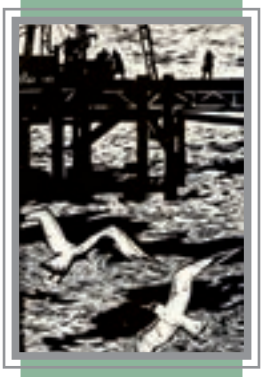

"Sahildən uzaqda".
Altay Hacıyev.

Rəngkarlıq

"Çoban sürüsü ilə".
Bəhruz Kəngərli.

Heykəltəraşlıq

"Nizami Gəncəvi".
Fuad Əbdürrəhmanov.

Xalçaçılıq

Qarabağ xalçası

Milli geyim

Azərbaycan
milli geyimləri

Misgərlik

Mis kuzə

İnsanlar təsviri sənət əsərlərini necə yaradırlar?

Hekayələr danışaraq

"Günəşli atlı".
Mircavad Mircavadov.

Hissləri bölüşərək

"Mənim babam və nənəm".
Tağı Tağıyev.

Xüsusi insanları xatırlayaraq

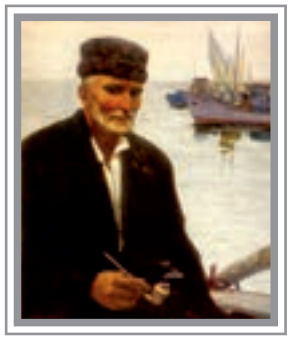

"Qoca balıqçının portreti".
Eyyub Məmmədov.

Əlamətdar vaxtları yada salaraq

"Mənim Azərbaycanım".
Asəf Cəfərov.

Əşyaların zövqlü və yaraşıqlı görünüşünü təmin edərək

Mis dolça

Mebel

Avtomobil

Təsviri sənət əsərləri yaradan insanlara rəssam deyilir.

Rəssamlar bu mövzuları seçirlər.

İnsan təsviri

"Səməd Vurğun".
Davud Kazımov.

Əşyaların təsviri

"Qırmızı bibərlə natürmort".
Tahir Salahov.

Təbiətin təsviri

"Laçın,
Kürdhacı kəndi".
Maral Rəhmanzadə.

Sadə karandaşlar – yumşaq və sərt

Rəngli karandaşlar

Rəngli qələmlər

Pastel təbaşirlər

Rəngli flomaster və markerlər

Yağlı boya

Akvarel

Palitra

Fırçalar

Pozan

Quaş

Suqabı

Karandaşyonan

Rəssamlar bu materiallarla işləyirlər.

PVA yapışqanı
və karandaş-yapışqan

Rəsm çəkmək üçün
ağ və rəngli
vərəqlər

Qayçı

Rəngli kağız
və karton

Plastilin

Steklər
(plastik bıçaqlar)

Plastilin üçün lövhə

Təsviri sənət əsərini araşdıraq

"Üzüm yığımı". Sadıq Şərifzadə.

1. Rəssam əsərində gördüklərimizi şifahi olaraq **təsvir edirik**.
Əsərdə nə görürsünüz?

2. Rəssam əsərinin quruluşunu **təhlil edirik**.
Əsərin hissələri – yaxın və uzaqda təsvir olunanlar haqqında nə deyə bilərsiniz? Bu hissələr arasında hansı əlaqə var?

3. Rəssamın əsərdə təsvir etdiklərini **şərh edirik**.
Rəssamın məkana və insanlara münasibəti haqqında nə düşünürsünüz?
O, əsərdə nəyi çatdırmağa çalışıb?

4. Sənət əsərini **qiymətləndiririk**.
Rəssam əsərində nə xoşunuza gəldi?
Əsərdə nəyi dəyişmək istərdiniz?

1 ƏTRAFA NƏZƏR SALAQ

- “Təbiət” dedikdə nə başa düşürsünüz?
- Ətrafımızda hansı gözəlliklər var?
- Təbiəti necə təsvir etmək olar?

1 Təbiətin gözəlliyi

Düşünək-müzakirə edək

Fotoşəkillərdə nə görürsünüz? **A** və **B**

Təbiətdə hansı gözəllikləri görmək olar?

A

Şəki.
Azərbaycan.
Fotoşəkil

B

Altıağac
Milli Parkı.
Azərbaycan.
Fotoşəkil

Öyrənək

Ətraf aləm rəngarəngdir. **Rəssam** bu gözəlliyi çəkir. Onun çəkdiyi rəsm **təsvir** adlanır.

Qalereya

Səttar Bəhlulzadə
Rəssam təbiətin gözəlliklərini **təsvir edir**.

C "Cıdır düzü". Səttar Bəhlulzadə.

Rəssam **əsər**də nə təsvir edib? C
Təsvirdə hansı rəngləri görürsünüz?

İlin fəsilləri haqqında nə bilirsiniz?
Ətraf aləm fəsillərə görə necə dəyişir?

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli karandaşlar
- Rəngli flomasterlər

Təbiətin gözəlliklərini təsvir edin.

- Rəsmdə görmək istədiklərinizi təsvir edin.
- Bu rəsmdə özünüzü və canlıları da çəkə bilərsiniz.

Ç Şagird rəsmi

Yeni sözlər

- Rəssam
- Əsər
- Təsvir
- Təsvir etmək

2 Ətrafımızda xəttin müxtəlifliyi

Düşünək-müzakirə edək

Xətt nədir? Hansı xətləri tanıyırsınız? Səhralıqda dalğavari xətti görürsünüzmü? **A** Təbiətdə xətlərə daha harada rast gəlmək olar?

A Qumlu səhra. İran. Fotoşəkil

Öyrənək

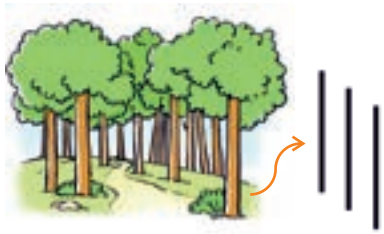

Düz xətt

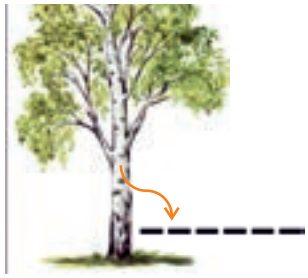

Qırıq xətt

Spiralvari xətt

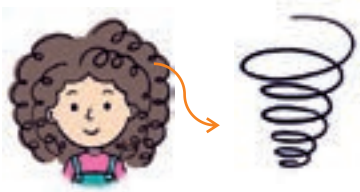

Qıvrıq və ya buruq xətt

Sınıq və ya ziqzaq xətt

Hər yerdə **xətt** var. Rəsm də xətlə başlayır. Kağız üzərində müxtəlif xətlər, yaxud **cizgi**lər çəkmək olar.

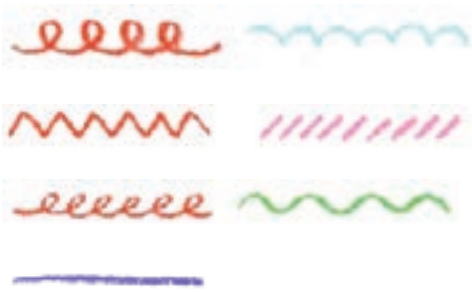

Qalereya

B "Mənim anam". Səttar Bəhlulzadə.

Rəssam öz əsərini hansı xətlərlə təsvir edib?

Ətrafınızda olan əşyalarda hansı xətləri görmək olar?

Yaradıcılıq studiyası

- A4 formatlı rəsm vərəqi
- Rəngli karandaşlar
- Rəngli flomasterlər

Müxtəlif xətlərdən ibarət rəsm çəkin.

- Rəsmdə əşya və canlıları çəkin.
- Bir xətt çəkib onu da təsvirə çevirə bilərsiniz.

C Şagird rəsmi

Yeni sözlər
- Xətt
- Cizgi

3 Təbiətin nemətləri

Düşünək-müzakirə edək

Rəssam nə təsvir edib? **A**

Onların forması, ölçüsü və rəngi haqqında danışın.

A

"Abşeron bağlarında".
Səttar Bəhlulzadə.

Öyrənək

Təbiətdəki varlıqların müxtəlif **rəng**ləri, **ölçü**ləri və **forma**ları olur. Formalar dairə, kvadrat, üçbucaq və başqaları ola bilər. Forma – əşyanın ümumi görünüşüdür.

Formalar bir-birindən nə ilə fərqlənir? Ətrafınızda bu formalarda daha nələr var?

Payız giləmeyvələri, meyvə və tərəvəzləri yapın.

• Onların forma, ölçü və ənglərini əvvəlcədən müəyyən edin.

Yapma – plastilin və ya gil vasitəsilə yaradılan fəaliyyətdir.

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli plastilin
- Plastilin üçün lövhə

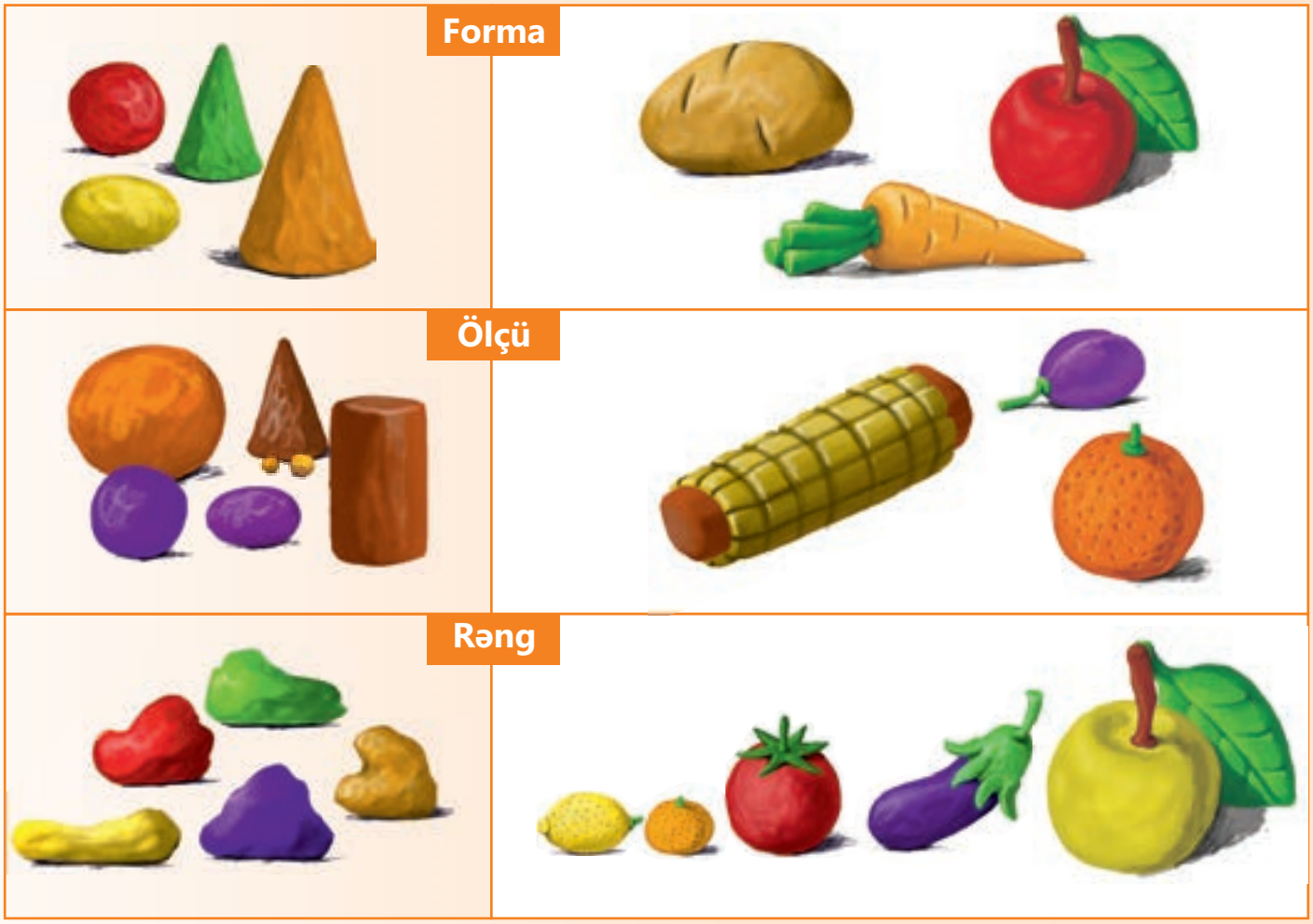

Ətrafınızdakı əşyaların forması, ölçüsü və rəngi necədir?

Yeni sözlər

- Forma
- Yapma

4 Kiçik dostlarımız

Düşünək-müzakirə edək

Heyvanları sevirsinizmi? Onlar harada yaşayırlar?
Heyvan fiqurlarında hansı formaları görürsünüz? **A**

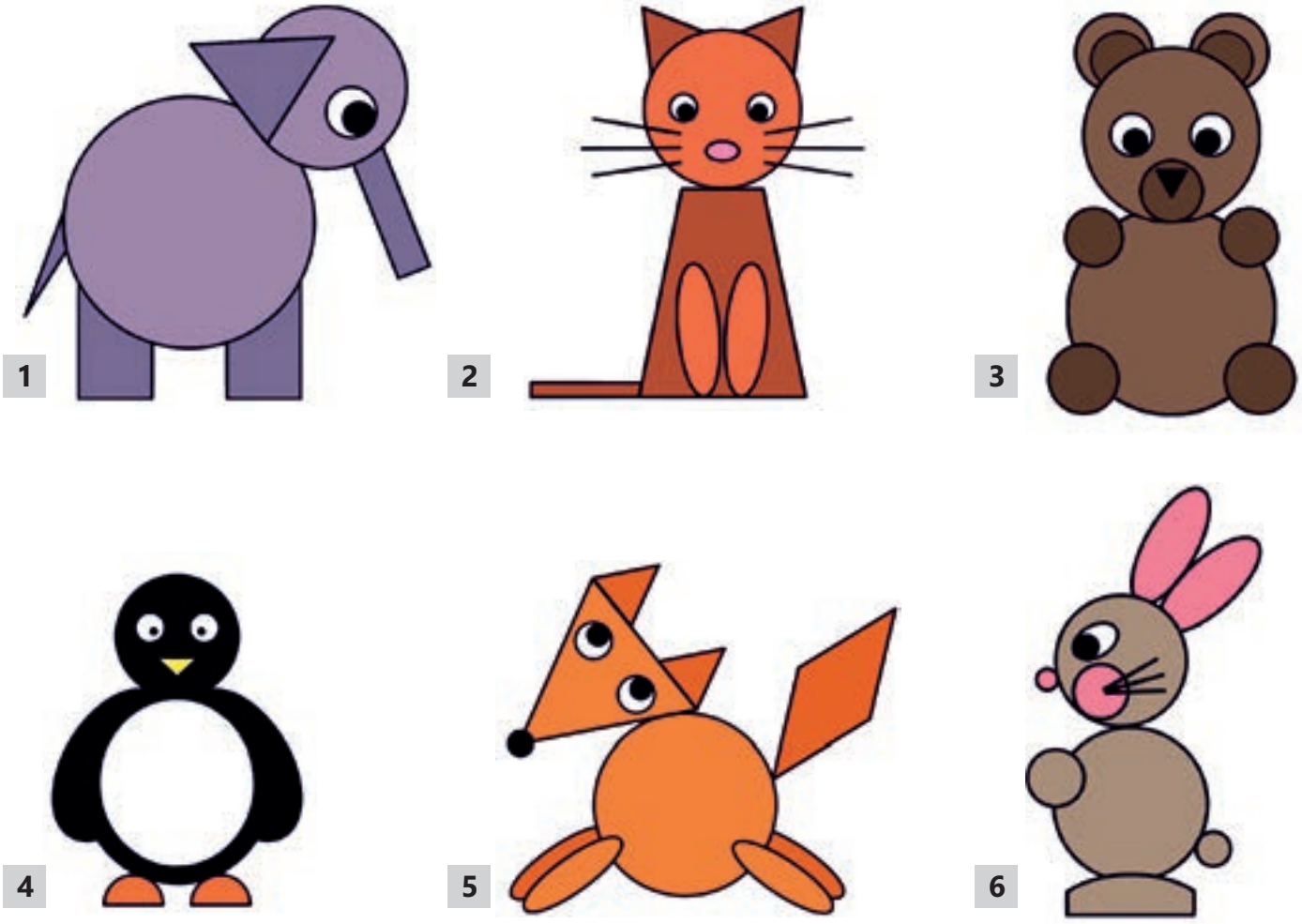

A Rəngli kağızlardan kəsilmiş və yapışdırılmış müxtəlif formalardan ibarət heyvan fiqurları

Öyrənək

Rəssamlar öz sənət əsərlərini rəngli kağızlarla da yaradırlar.
Belə işlər **aplikasiya** adlanır.

Rəngli kağızlardan heyvanların aplikasiyasını hazırlayın.

- Hansı heyvanı hazırlayacaqsınız: ev heyvanını, yoxsa vəhşi heyvanı?
- Hansı formalardan istifadə edəcəksiniz?

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli kağızlar və karton
- Qayçı
- Yapışqan

Heyvan fiquru hazırlamaq üçün:

1. Rəngli kağızlardan əsas iri formaları kəsin.

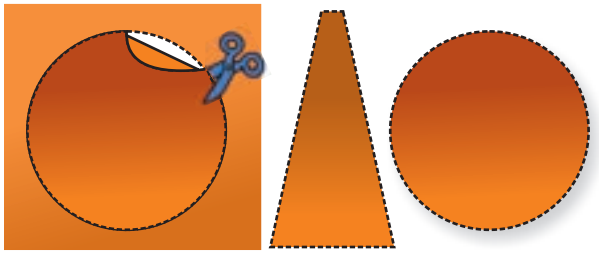

2. Sonra daha kiçik formaları kəsin.

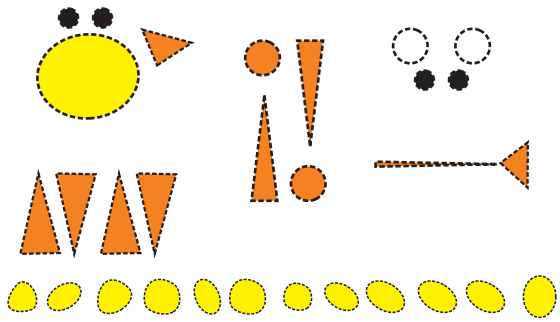

3. Formaları heyvan fiquruna uyğun olaraq rəngli karton üzərinə yapışdırın.

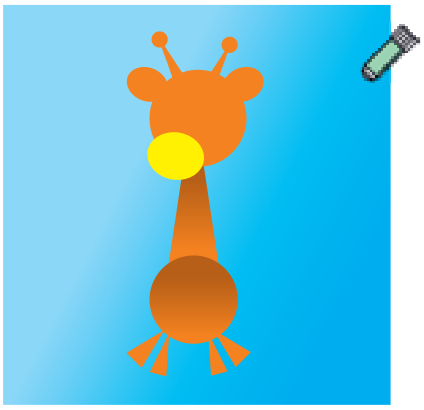

4. Detalları pastel təbaşirlərlə və ya kiçik kağız parçaları ilə əlavə edə bilərsiniz.

Hazırladığınız heyvanları “zooparkda” toplayın.

Zooparkda olmusunuzmu?
Orada hansı heyvanlara rast gəlmisiniz?
Nə üçün zooparkda hər heyvana xüsusi şərait yaradılır?

Yeni sözlər

- Aplikasiya

5 Rəngarəng quşlar

Düşünək-müzakirə edək

Rəssam öz əsərində nə təsvir etmişdir? **A**

Hansı quşları görürsünüz?

Quşlar harada məskən salırlar?
Onlar bir-birindən nə ilə fərqlənirlər?
Onların formaları, ölçüləri və rəngləri haqqında danışın. **B**

A "Quş satan qız".
Natiq Fərəcullazadə.

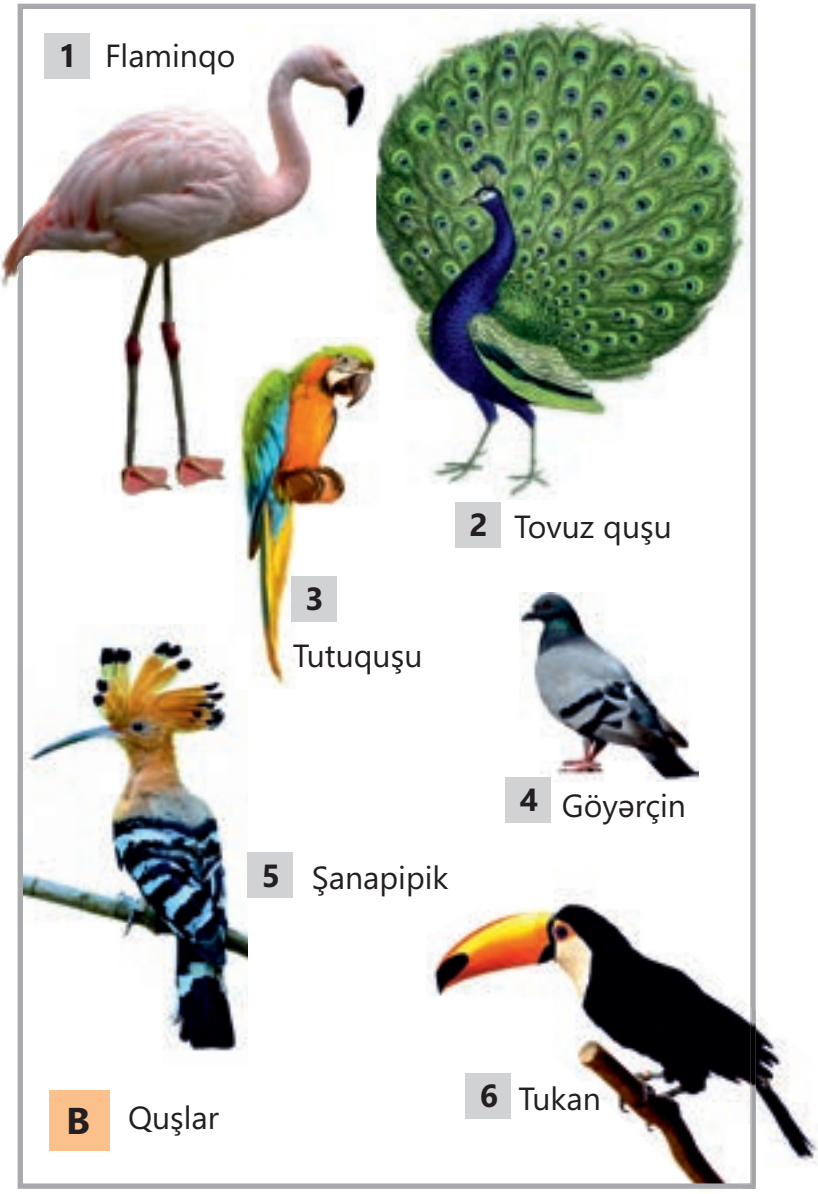

B Quşlar

Öyrənək

Bəzi quşların başında al-əlvan kəkilləri olur. Quyruqlarında rəngarəng lələklər var. Hər ikisi quşların bəzəyi sayılır. Quşları çəkmək, hətta formalarını kağızdan qatlamaq olur. Kağızdan qatlamaq sənəti **oriqami** adlanır.

Kağızdan oriqami-quş hazırlayın.

Yaradıcılıq studiyası

- A4 formatlı ağ və rəngli kağız
- Qayçı
- Rəngli flomasterlər

1 A4 formatlı vərəqi elə qatlayıb kəsmək lazımdır ki, kvadrat əmələ gəlsin.

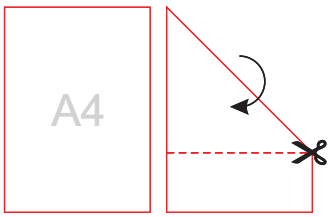

2 Kvadrat vərəqi iki hissəyə qatlayın, sonra onu açın.

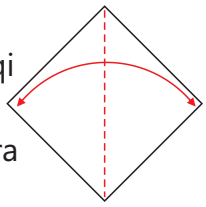

3 Kvadrat vərəqin qarşı-qarşıya olan iki ucunu orta xətdə birləşdirin.

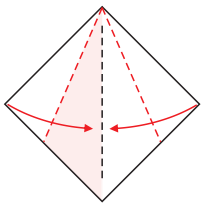

4 Əvvəlcə hər iki hissəni, sonra isə uclarını əksinə qatlayın.

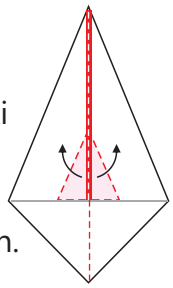

5 Çevirin və orta hissəni qatlayın.

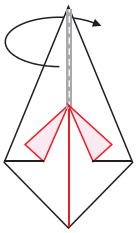

6 Yuxarı hissəni iki yerə qatlayın.

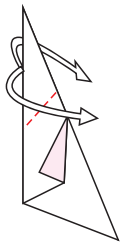

7 Uc hissəni qabağa doğru əyin.

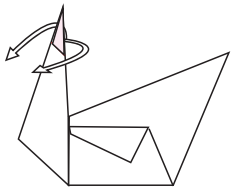

8 Dimdik və quyruq hissələri qatlayın.

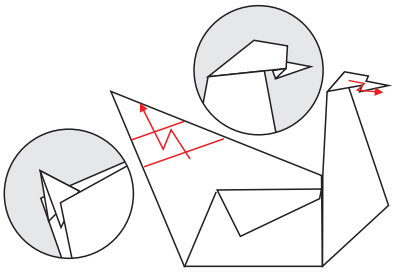

9 Quşa flomasterlərlə bəzək vurun, gözlərini çəkin.

Daha hansı əşya və canlılar üçün oriqami düzəldə bilərsiniz?

Yeni sözlər
- Oriqami

• Rəngli kağızlar • Rəngli flomasterlər • Plastilin

Yeni sözlər • Xəritə

Heyvanlar aləminin xəritəsini hazırlayaq

Xəritə nədir? Sular və quru yerlər xəritədə necə təsvir olunur?

Araşdıraq və tədqiqat aparaq

İnsanlar səyahət edərkən **xəritə**dən istifadə edirlər. Burada dənizlər, çay və göllər, meşə və dağlar, ölkə və şəhərlər təsvir olunur. Siz də öz xəritənizi hazırlaya bilərsiniz, lakin orada heyvanlar aləmini yerləşdirin.

Düşünək

Xəritənizi necə adlandıracaqsınız? Heyvanları hara yerləşdirəcəyinizi bilirsinizmi?

Yaradaq

Rəngli kağız və ya plastilindən müxtəlif fiqurlar vasitəsilə heyvan və quşlar hazırlayın. Detalları flomasterlərlə də işləyə bilərsiniz. Heyvanları yaşadıqları yerdə yerləşdirin.

2 TƏBİƏT VƏ İNCƏSƏNƏT

- Təbiət insana nə verir?
- Təbiətdə hansı rənglər var?
- Təbiəti bəzəyən nələrdir?

6 Təbiətin yaratdığı evlər

Düşünək-müzakirə edək

Canlıların evciklərinin xarici görünüşünə baxın. **A** – **Ç**
Onların daxilinin necə olduğunu təsəvvür edə bilərsinizmi?
Onların forması haqqında danışın.

A Balıqqulağı

B Tısbağa çanağı

C Arı pətəyi

Ç Koğuş

Öyrənək

Koğuş, quş yuvası, balıqqulağı, tısbağa çanağı – təbiətin yaratdığı evciklərdir. Arılar özlərinə evcik, qarışqalar isə bütöv bir şəhərcik qururlar.

İnsan tikməyi təbiətdən öyrənir. Evi tikmək üçün onun forması, ölçüsü və rəngi əvvəlcədən düşünülür. Bu işlə xüsusi rəssam – **memar** məşğul olur.

D Memarın təbiət formasında yaratdığı evlər.

Evlər təbiətdəki hansı formaları xatırladır?

İnsanların heyvanlar üçün tikdiyi evlər hansılardır?

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli karandaşlar
- Pastel təbaşirlər
- Rəngli flomasterlər

Qeyri-adi formalı ev fikirləşin və çəkin.

- Evə baca, qapı və pəncərə çəkin.
- İstəyinizə uyğun olaraq evin təkərləri və qanadlarını da çəkə bilərsiniz.

E Şagird rəsmi

Yeni sözlər

- Memar

7 Torpağın naxışları

Düşünək-müzakirə edək

Rəssamın çəkdiyi gül haqqında nə bilirsiniz? **A**
Onu harada görmək olar?

A "Qızılgül və bülbül".
Mirzə Qədim İrəvani.

Öyrənək

Güllər torpağın bəzəyi, yəni **naxışı** hesab olunur.

Xarıbülbül

Bənövşə

Çobanyastığı

İnciçiçəyi

B Müxtəlif formalı güllər.

Gülləri formalarına görə müqayisə edin. **B**

Təkrarlanan gül formalarından naxışlar yaratmaq olar. Azərbaycan **xalça**larında da gül naxışlarına rast gəlinir. **C** Xalçadakı naxışları rəngli yun iplərdən toxuyurlar.

C Qədim Quba xalçası.

Yun iplərdən daha nələr toxuyurlar?

Gül naxışlarından ibarət olan xalça çəkin.

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli flomasterlər
- Pastel təbaşirlər

1 Əvvəlcə iri və kiçik dairələr çəkin.

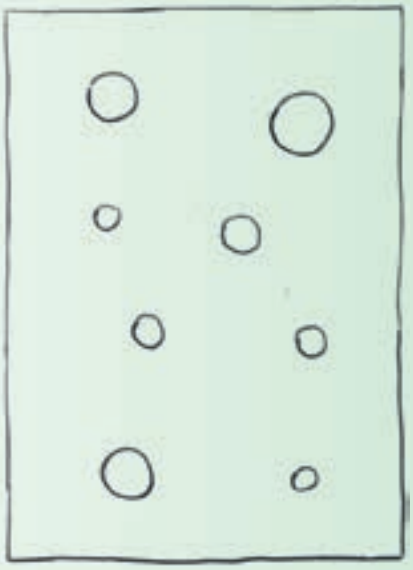

2 Dairələr ətrafında müxtəlif formalı ləçəklər çəkin.

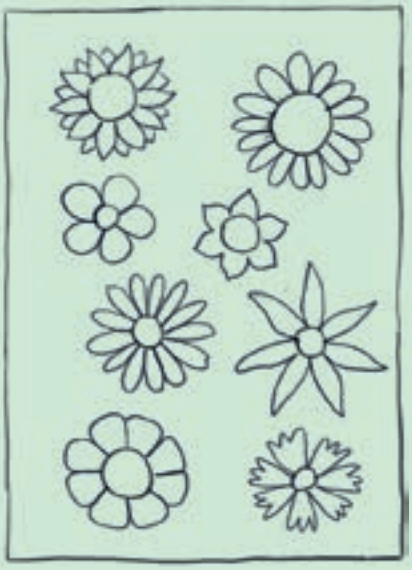

3 Çiçəkləri flomasterlə, xalçanı isə pastel təbaşirlə rəngləyin.

Ç Şagird rəsmi

Naxışlardan nə üçün istifadə olunur? Ətrafınızda naxışla bəzədilmiş daha nələr var?

Yeni sözlər
- Naxış • Xalça

8 Heyvanların naxışlı “geyimləri”

Düşünək-müzakirə edək

Canlıların da naxışları varmı? **A** – **C**
Rəssam canlıların “geyimini” naxış kimi göstərmişdir. Şəkillərdə bu naxışları tapa bilərsinizmi? Onlar hansı xətləri xatırladır?

A

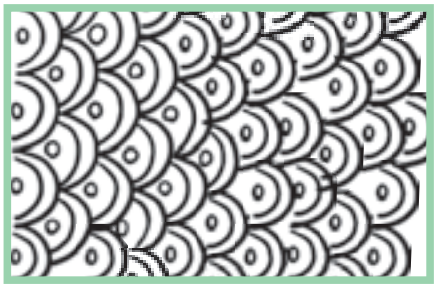
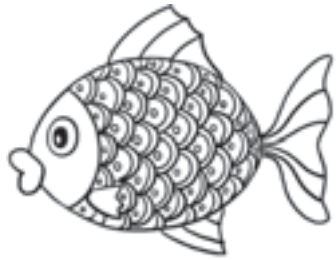

B

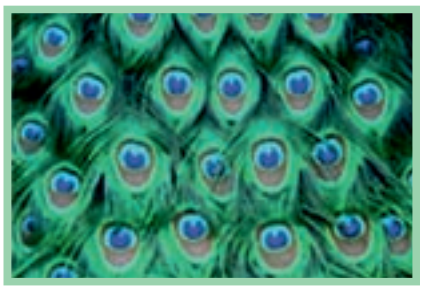

C

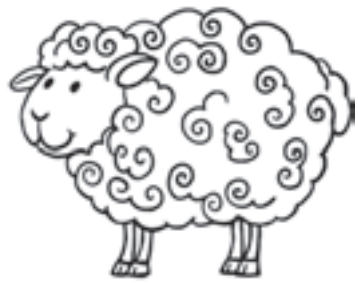

Öyrənək

Canlıların “geyimi” kiçik naxışlara bənzəyir. Naxışlarda təkrarlanan xətt, rəng və formalar var. Canlıların **görünüş**ü bu naxışlara görə də fərqlənir.

Quzu, quş və ya balığın yapmasını hazırlayın.
Yapmaq üçün:

Yaradıcılıq studiyası

- Plastilin
- Plastilin üçün lövhə

1 Plastilindən barmaq qalınlığında yastı lövhə yayın.

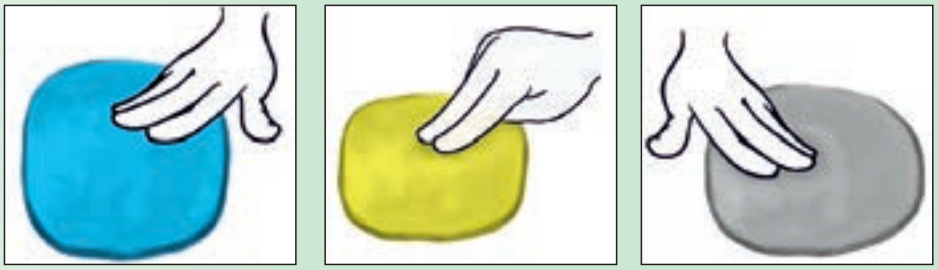

2 Lövhə üzərində yapmaq istədiyiniz heyvanın formasını cızın.

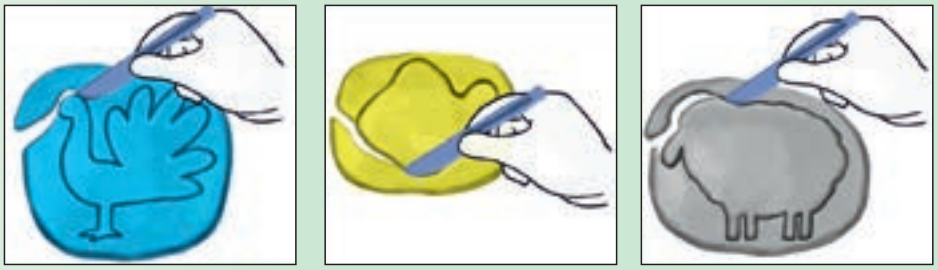

3 Plastik bıçaq-steklə plastilinin artıq hissələrini kəsib çıxarın.

4 Heyvan dərisinin naxışlarını yaratmaq üçün əlinizin altında olan ləvazimatlardan istifadə edin.

5. Sonda detalları daxil edin.

Heyvanın "geyimi"ni daha hansı üsullarla bəzəmək olar? İstifadə etdiyiniz ləvazimatlarla başqa nələr düzəltmək olar?

Yeni sözlər
- Görünüş

9 Təbiətin rəngləri

Düşünək-müzakirə edək

Fotoşəkildə çiçəklər qırmızı, Günəş sarı və səma göy rənglərə boyanıb. **A**
Bu rənglərdə təbiətdə daha nələr var?

A

Gədəbəy.
Azərbaycan.
Fotoşəkil

Öyrənək

Rəssam öz əsərlərini boyalarla çəkir. Belə rəssama – **rəngkar**, əsərlərinə isə **rəngkarlıq** deyilir.

Quaş – sulu boyadır. Boya ilə rəsm çəkmək üçün **fırça**dan istifadə edilir.

Quaş

Qırmızı, sarı, göy – **əsas rənglər**dir.

Dəyirmi fırçalar

Yastı fırçalar

Qalereya

B "Torpağın arzusu". Səttar Bəhlulzadə.

Təsviri sənət əsərini araşdıraq

Təsvir edirik

Rəssam əsərində nə görürsünüz? **B**

Təhlil edirik

Rəssam göy, qırmızı və sarı boyalarla nə təsvir etmişdir? Əsərin ön hissəsində hansı rənglər daha çoxdur?

Şərh edirik

Əsərdəki məkan haqqında nə düşünürsünüz? Güllərin, dağların forması haqqında danışın.

Qiymətləndiririk

Əsərdə nə xoşunuza gəlir?

Yaradıcılıq studiyası

- Quaş
- Fırça

Əsas rənglərdən istifadə etməklə istədiyiniz rəsmi çəkin.

- Əsas rənglərdə nələrin olduğunu düşünün və çəkin.
- Sonra ətrafını təsvir edin.

C Şagird rəsmləri

Yeni sözlər

- Əsas rənglər
- Quaş
- Rəngkarlıq
- Rəngkar

10 Bəzəkli həşəratlar

Düşünək-müzakirə edək

Gördüyünüz həşəratlar haqqında nə bilirsiniz? **A** – **C**
Qanadlarındakı bəzəklər barədə danışın.

A Parabüzən

B Kəpənək

C İynəcə

Öyrənək

Ətraf aləm müxtəlif naxışlarla zəngindir. Təbiət – geniş fantaziyaya malik rəssamdır. Onun ətrafda yaratdığı əlvan rəngləri və qeyri-adi formaları görmək olar.

Təbiətdə çoxlu sayda müxtəlif həşəratlar var. Onların hər birinin öz **quruluş**u, forması, rəngi və naxışları olur. O həşəratların sağ və sol qanadlarındakı naxışlar eyni olur.

Daha hansı həşəratları tanıyırsınız? Onlar harada yaşayır?

Yaradıcılıq studiyası

- A4 formatlı rəsm vərəqi
- Quaş
- Fırçalar
- Rəngli flomasterlər

Kəpənəyə əlvan, yaraşıqlı və naxışlı "geyim" çəkin.

1 Vərəqi iki yerə qatlayın və yenidən açın. Bir hissədə boyalarla ləkə, xətt və yaxud nöqtələr çəkin.

2 Vərəqi yenidən qatlayın və üzərindən əlinizlə basın.

3 Vərəqi yenidən açın. Hər iki tərəfdə yayılmış ləkə alınacaq.

4 İş quruduqdan sonra kəpənəyə flomasterlərlə göz, bığcıq və hətta naxışlar da çəkə bilərsiniz.

D Şagird işi

Bu üsulla daha nələri çəkmək olar?
Həşəratlar bizə hansı xeyir və zərər verir?

Yeni sözlər
- Quruluş

STEAM

• Rəngli kağızlar • Rəngli flomasterlər • Plastilin

Yeni sözlər • Düşərgə • Ekskursiya

Payız meşəsində düşərgə aplikasiyasını hazırlayaq.

Düşərgə nədir? Düşərgədə olmusunuzmu?
Düşərgəni nə üçün təbiətin qoynunda qururlar?
Burada olan insanlar nələri müşahidə edir, nələrlə tanış olurlar?

Araşdıraq və tədqiqat aparaq

Fəal həyata üstünlük verən insanlar **düşərgə**də dincəlməyi çox sevirlər. Onlar yürüş və **ekskursiya**lara gedir, idman və yaradıcılıqla məşğul olur, əylənirlər. Düşərgələri çox vaxt meşə və dağlarda qururlar. Burada ağaclar və güllər, çaylar və ya şəlalələr, heyvanlar, quşlar və həşəratlar olur. Siz də payız meşəsində öz düşərgənizi yarada bilərsiniz.

Düşünək

Payızda ağacın yarpaqları hansı rənglərdə olur? Düşərgəyə nə adı verərdiniz? Onu harada qurardınız: meşədə, dağda, yaxud çay kənarında? Heyvan, quş, bitki, həşəratlar və balıqlar da olacaqmı? Gecələmək üçün meşədə rəngli çadırlar da olacaqmı? Çadırlar hansı formalardadır? Bəs ağaclar? Düşərgəni Azərbaycanın hansı səfalı yerində qurardınız?

Yaradaq

Düşərgədə olacaq varlıqların formalarını rəngli kağızlardan kəsin. Xırda hissələri rəngli flomasterlərlə çəkin. Düşərgənin hissələrini və hazırladığınız varlıqları vərəqdə yerləşdirin. Öndə, arxada nələri yerləş-dirəcəyinizi müəyyən edin və yapışdırın.

3 DƏYƏR VERDİYİMİZ İNSANLAR

- İnsanlar bir-birindən nə ilə fərqlənirlər?
- Ən çox sevdiyiniz insanlar kimlərdir?
- Siz həmin insanları necə təsvir edərdiniz?

11 Mən kiməm?

Düşünək-müzakirə edək

Uşaqların sifətinə diqqətlə baxın. **A** Onlar hansı formadadır?

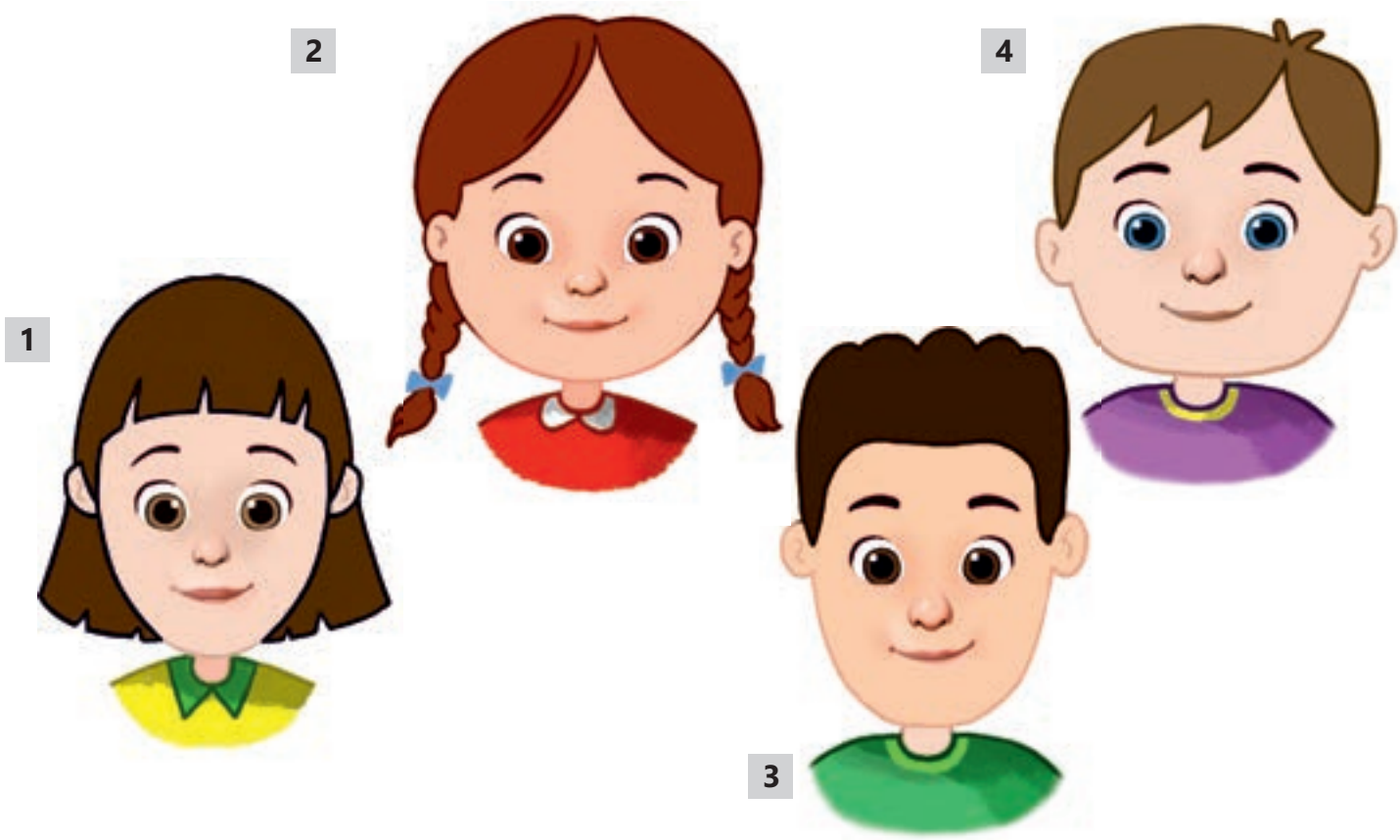

A Müxtəlif quruluşlu uşaq sifətləri

Öyrənək

Rəssamlar öz əsərlərində insanları təsvir edirlər. Belə əsərlərdə sifətin forması, üz cizgiləri və insanın **xarakter**i göstərilir.

Qalereya

Bəhruz Kəngərli
Rəssam öz yaradıcılığında dəfələrlə insan təsvirinə müraciət etmişdir.

B "Oğlan budaq ilə". Bəhruz Kəngərli.

C "Qırmızı yaylıqlı qız". Bəhruz Kəngərli.

Rəssam əsərlərindəki sifət formaları haqqında nə deyə bilərsiniz? **B**, **C**

Dostlarınızın sifət quruluşları hansı formalardadır?

Yaradıcılıq studiyası

- A3 və ya A4 formatlı rəsm vərəqi
- Ağ və rəngli kağızlar
- Rəngli flomasterlər
- Qayçı
- Yapışqan

Sifətin aplikasiyasını hazırlayın.

1. Rəngli kağızdan istədiyiniz sifət forması çəkin və kəsin. Bu sifət formasını əllərinizlə cıra da bilərsiniz.
2. Göz, ağız, burun formalarını və saçlar üçün zolaqlar kəsin.
3. Sifətin bütün hissələrini A3 formatlı kağızda birləşdirin və yapışdırın. Xırda detalları flomasterlərlə çəkin.

Ç Şagirdlərin əl işləri

Yeni sözlər
- Xarakter

12 Həyatımızdakı xüsusi insanlar

Düşünək-müzakirə edək

Verilmiş əsərdə rəssam nə təsvir edib? **A** İnsanlar bir-birinə necə qayğı göstərirlər?

A "Ana ürəyi".
Baba Əliyev.

Öyrənək

Hər kəsin həyatında xüsusi əhəmiyyət daşıyan insanlar var. Onlar bir-birinə dəyər verir və qayğı göstərirlər. Sizin əhəmiyyət verdiyiniz insanlar kimlərdir?

Qalereya

Əzim Əzimzadə
Rəssam öz əsərlərində insanların gündəlik həyatını təsvir edir.

B "Varlı evində Ramazan".
Əzim Əzimzadə.

Təsviri sənət əsərini araşdıraq

Təsvir edirik

Əsərdə nə görürsünüz?

Təhlil edirik

İnsanların sifətləri hansı formalara bənzəyir? Sənətkar insanların sifət ifadəsi ilə nə demək istəmişdir?

Şərh edirik

Rəssamın məkana və insanlara münasibəti haqqında nə düşünürsünüz? O, əsərdə insanların bir-biri ilə və pişiklə rəftarında nəyi çatdırmağa çalışıb?

Qiymətləndiririk

Sənət əsərində nə xoşunuza gəldi? Əsərdə nəyi dəyişmək istərdiniz?

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli karandaşlar
- Pastel təbaşirlər
- Rəngli flomasterlər

Dəyər verdiyiniz insanları bir arada təsvir edin.

- Sifət ifadələrini çəkin.
- Onların bir-birinə olan qayğısını göstərin.

C Şagird rəsmləri

13 Fəaliyyətdə olan insanlar

Düşünək-müzakirə edək

Rəssam əsərinə baxın. İnsan nə edir? **A**
Necə düşünürsünüz, insan və at fiqurunu rəssam hansı materialdan yaradıb?

A "Cavad xan".
Xanlar Əhmədov.

Öyrənək

Həcmli insan və heyvan fiqurları yaradan rəssama **heykəltəraş** deyilir. Onun yaratdığı isə **heykəltəraşlıq** əsəri adlanır.

Qalereya

Fuad Əbdürrəhmanov
Heykəltəraş **heykəl** yaradır. O öz əsərlərini ağac, gil, daş və metaldan hazırlayır.

B

"Çoban".
Fuad
Əbdürrəhmanov.

C

"Oxatan".
Fuad
Əbdürrəhmanov.

İnsan heykəlləri haqqında danışın. Onlar nə edir?
Rəsm heykəldən nə ilə fərqlənir?

Hərəkət edən insan fiquru yapın. **Ç – D**

- Açıq havada dostlarınızla oynamağı sevirsinizmi?
- Oynayarkən qollarınızı və ayaqlarınızı necə hərəkət etdirirsiniz?
- Oyun zamanı yoldaşlarınızı müşahidə edin.

Yaradıcılıq studiyası

- Plastilin
- Plastilin üçün lövhə

Ç

1

2

3

D

1

2

3

Yaşadığınız yerdə hansı heykəllər var?

Yeni sözlər

- Həcm
- Heykəltəraşlıq
- Heykəltəraş
- Heykəl

• Rəngli kağızlar • Rəngli flomasterlər • Pastel təbaşirlər • Quaş

Yeni sözlər • Muzey • Sərgi • Seyr etmək • Tamaşaçı

İncəsənət muzeyində sərgi zalı və tamaşaçıları hazırlayaq.

Rəssamların yaratdığı sənət əsərlərinə harada rast gəlmək olar?
Onlar harada qorunub saxlanılır və nümayiş etdirilir?
Sərgilər nə üçün keçirilir? Orada kimlər iştirak edirlər?

Araşdıraq və tədqiqat aparaq

Rəssamlar tərəfindən yaradılan ən yaxşı rəsmlər, əsərlər, heykəllər xüsusi yerdə – **muzeylərdə** qorunur və nümayiş etdirilir. İnsanlar bu əsərləri **seyr etmək** üçün muzeylərə gəlirlər. Müasir dövrdə muzeylərə internet vasitəsilə virtual olaraq da ekskursiya etmək olar. Müəllim və ya valideynin köməyi ilə Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyinin rəsmi saytından muzeyə virtual ekskursiya edə bilərsiniz. Siz də öz sərgi zalınızı və tamaşaçıları hazırlaya bilərsiniz.

Düşünək

Muzeydə nələri yerləşdirəcəksiniz? Divarlarını hansı rəngə boyayacaqsınız? Ziyarət edənlər arasında kimlər olacaq? Muzeyinizdə hansı rəssamların əsərlərini sərgiləyəcəksiniz? Əgər muzeylər olmasaydı, insanların həyatında nə dəyişərdi?

Yaradaq

Yaradacağınız muzeyin divarlarında rəssam əsərlərini, otaqlarda isə ziyarətçiləri yerləşdirin. Divarlarda böyük monitorlar da ola bilər. Sizcə, bu nə üçündür? İnsanları rəngli kağızlardan, yaxud rəsmini çəkməklə hazırlayın, sonra yapışdırın. İnsanların incəsənətə marağını, sifət ifadələrini göstərməyə çalışın.

4 İNSAN VƏ MƏKAN

- Qədimdə insanlar harada yaşayırdılar?
- Ev insanlara nə üçün lazımdır?
- Evləri harada tikirlər?

14 Evimizin otaqları

Düşünək-müzakirə edək

Rəssam əsərində hansı otağı görürsünüz? **A** Fikrinizi əsaslandırın.

A "Yataq otağı". Vinsent van Qoq (Niderland rəssamı).

Öyrənək

İnsanlar evlərini daim **rahat** etməyə çalışırlar. Hər evdə müxtəlif otaqlar var. Otaqlar müəyyən məqsədlər üçün istifadə edilir. İnsanlar onları öz **zövq**lərinə görə bəzəyirlər. Bu otaqlarda mebel və müxtəlif əşyalar olur.

Qalereya

B

Müxtəlif otaqlar

Hansı otaqları görürsünüz? Onlar bir-birindən nə ilə fərqlənir?

Evinizdə ən çox vaxt keçirdiyiniz otaq hansıdır?
Bu otaqda, əsasən, nə ilə məşğul olursunuz?

Yaradıcılıq studiyası

- Pastel təbaşirlər
- Quaş

Sevdiyiniz və ya xəyal etdiyiniz otağı çəkin.

- Hansı otağı çəkəcəksiniz?
- Divarları hansı rəngə boyayacaqsınız?
- Otağa nə qoyacaqsınız?

C Şagird rəsmi

Yeni sözlər

- Zövq
- Rahat

15 Pəncərədəki naxışlar

Düşünək-müzakirə edək

Şəkildə nə görürsünüz? **A** Qarın möcüzələri haqqında danışın.
Bu nə zaman baş verir?

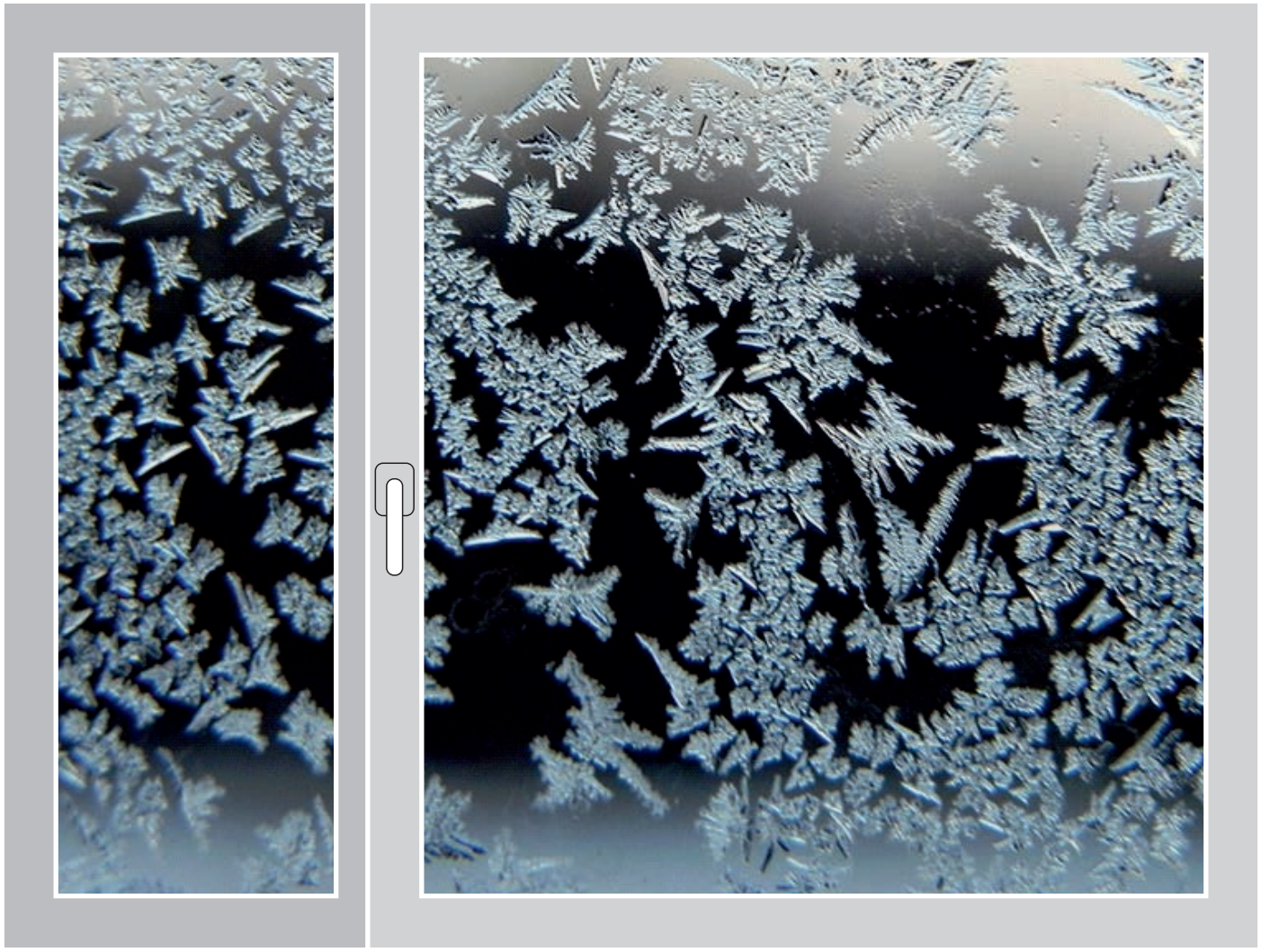

A Pəncərədə şaxtanın əmələ gətirdiyi naxışlar

Öyrənək

Şaxtalı-qarlı havada otağın pəncərələrini ağ xətlərlə zərif naxışlar bürüyür. Şüşə üzərindəki rəsmlərdə qeyri-adi heyvanları, gözəl ağac və çiçəkləri, dənizi, ulduzları görə bilərsiniz.

Xətlə çəkilən rəsmlər **qrafika** adlanır. Qrafika həm də ağ-qara rəsmlərə deyilir.

B "Şahnabad dağları". Səttar Bəhlulzadə.

Rəssam qrafika əsərində hansı xətlərdən istifadə etmişdir?

C Qara flomasterlə çəkilmiş naxışlar

Ətrafımızda ağ-qara xətt və naxışları harada görmək olar?

Yaradıcılıq studiyası

- A4 formatlı ağ və ya qara kağız
- Qara flomaster
- Ağ və qara pastel təbaşirlər

"Pəncərə" üzərində zərif naxışlar çəkin.

- Ağ kağızda qara, yaxud qara kağızda ağ pastel təbaşirlə çəkin.
- Qara flomasterlə ağ kağız üzərində də çəkə bilərsiniz.

Ç Şagird rəsmi

Yeni sözlər
- Qrafika

16 Bizim küçə

Düşünək-müzakirə edək

Küçə fotoşəkillərinə baxın. **A** – **C** Binaların quruluşunda hansı formalar var? Yaşadığınız küçənin adını bilirsinizmi? Küçənizdə nələr var?

A Qədim Bakı. İçərişəhər küçələri. Fotoşəkil

B Müasir Bakı küçələri. Fotoşəkil

C İsmayıllı rayonu. Lahıc qəsəbəsi. Fotoşəkil

Öyrənək

Pəncərədən küçəyə baxarkən çoxlu **hündür** və **alçaq, enli** və **ensiz** tikililər görürük. Onlar müxtəlif formalarda olur.

- **Binaların görünüşünü və quruluşunu planlaşdıran rəssam necə adlanır?**

Qalereya

Ç

"Filarmoniya". Oqtay Şıxəliyev.

D

Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası. Fotoşəkil

Şəkillərdəki binanın quruluşunda hansı formaları görürsünüz?

Şəhərinizdə daha hansı formalarda binalara rast gəlmisiniz?
Memar olsaydınız, necə bina inşa edərdiniz?

Yaradıcılıq studiyası

- A4 formatlı ağ və rəngli kağızlar
- Rəngli flomasterlər
- Qayçı və yapışqan

Küçə və binaların aplikasiyasını hazırlayın.

- Binaların harada yerləşəcəyini müəyyən edin.
- Əsas fiqurlardan istifadə edərək bina formaları fikirləşin. Onları rəngli kağızdan kəsin.
- Binalar hündür və alçaq, enli və ensiz ola bilər.
- Küçədə olan yol, nəqliyyat, ağacları da kəsin və yapışdırın.

E Şagird işi

Yeni sözlər

- Hündür
- Alçaq
- Enli
- Ensiz

17 Torpaq və səma

Düşünək-müzakirə edək

Rəssam nə təsvir etmişdir? **A** – **B** Əsərdə təbiətin hansı gözəllikləri əks olunmuşdur? Rəssam yaxında və uzaqda nələri təsvir etmişdir?

A "Bahar nəğməsi". Səttar Bəhlulzadə.

Öyrənək

Rəssam təbiətin rəngarəngliyini öz əsərlərində təsvir edir. Bu əsərlərdə ağaclar və çiçəklər, quşlar və heyvanlar, mavi səma və buludlar, torpaq və yaşıl çəmənliklər əks olunur. Rəssam bunları **yaxın**dan və **uzaq**dan təsvir edir.

Qalereya

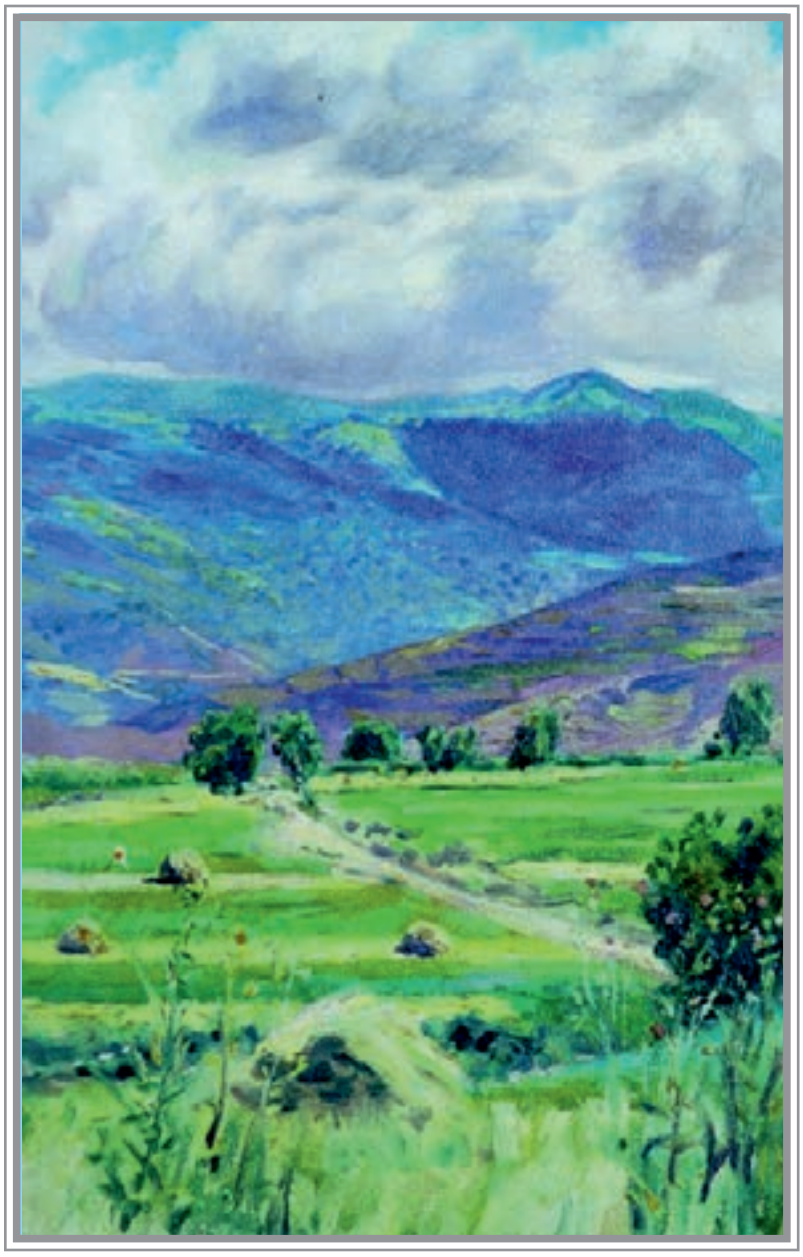

B "Dağ mənzərəsi". Bəhruz Kəngərli.

Əsərdə təsvir olunanları sadalayın. Onlardan hansılar yaxından və ya uzaqdan görünür?

Sinif otağının pəncərəsindən baxdıqda yaxında və uzaqda nələri görürsünüz?

Yaradıcılıq studiyası

- Quaş
- Rəngli flomasterlər
- Pastel təbaşirlər

Təbiəti təsvir edin.

- Torpağı səmadan xətlə ayırın.
- Yaxın və uzaqda nələri göstərəcəksiniz?
- Dağlar, evlər, ağaclar, kollar və çiçəklər çəkin.

C Şagird rəsmi

Yeni sözlər

- Yaxın
- Uzaq

18 Əyləncə parkı

Düşünək-müzakirə edək

Şəkildə nə görürsünüz? **A** Əyləncə meydançasında hansı yelləncəklər var? Onları kim yaradıb? Hansı formalardadır? Hansı formalardadır? Əsas rəngdə olan yelləncəkləri sadalayın. Siz burada vaxtınızı necə keçirərdiniz? Bu yelləncəklər harada yerləşir?

A Uşaqlar üçün əyləncə parkı

Öyrənək

Əyləncə meydançalarının necə görünəcəyini rəssamlar düşünürlər. Onlar bunun üçün müxtəlif xətt, forma və rənglərdən istifadə edirlər. Yelləncəkləri də rəssamlar uşaqların zövqünə uyğun yaradırlar.

Qalereya

B "Yelləncəkdə". Pyer-Ogüst Renuar (fransız rəssamı).

Əsərdə gördüyünüz yelləncəyin forması haqqında nə deyə bilərsiniz?

Hansı əyləncə parklarında olmusunuz? Oradakı əyləncə meydançaları və yelləncəklər haqqında danışın.

Yaradıcılıq studiyası

- Quaş
- Rəngli flomasterlər
- Rəngli karandaşlar

Rəngarəng və maraqlı əyləncə parkı düşünün və çəkin.

- Parkda bir neçə əyləncə meydançası təsvir edin.
- Orada müxtəlif formalı yelləncəklər çəkin.
- Parkda görmək istədiklərinizi də əlavə edin.

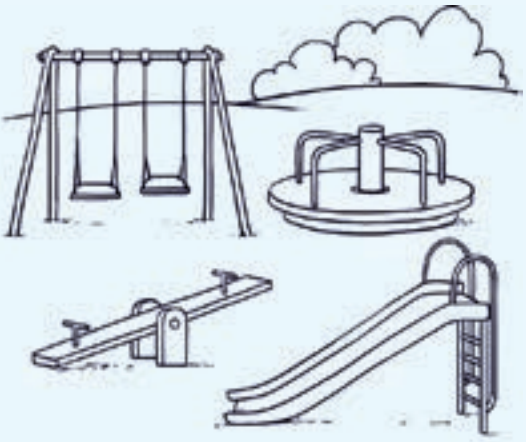

B Şagird rəsmi

STEAM

• Rəngli kağız və karton • Kağız və plastik qutular
• Plastilin • Quaş • Pastel təbaşirlər

Yeni sözlər • Plan • Maket

Şəhərimizi quraq

Evlər, müxtəlif tikililər, küçələr, parklar birlikdə harada yerləşir? Yaşadığınız yerdə hansı tikililər var? Tikililərdən başqa, daha nələr var? Şəhəri gözəl və yaraşıqlı edən nədir? Şəhərin qurulmasında kimlərin rolu var?

Araşdıraq və tədqiqat aparaq

Evlər və binalar, müxtəlif hündür və alçaq tikililər, dar və enli küçələr, yaşıl ağac və kollar, park və xiyabanlar şəhərimizi gözəlləşdirir. Memarlar bina və küçələrin necə görünəcəyinin **planını** hazırlayırlar. Sonra bu plan əsasında **maket** düzəldilir. Maketlərə hər tərəfdən baxmaq olur. Siz də öz şəhərinizin maketini hazırlaya bilərsiniz.

Düşünək

Şəhərin planını hazırlayarkən nəyi nəzərə almaq lazımdır? Şəhərdə hansı binalar var? Binalar bir-birindən nə ilə fərqlənir? Küçələrdə, yol kənarlarında nə yerləşdirəcəksiniz? Orada insanlar da olacaqmı? Bəlkə, onları plastilindən hazırlayasınız? Şəhərinizə hansı adı verəcəksiniz? Onun digər şəhərlərdən fərqi nədə ola bilər? O nə ilə zəngin olacaq?

Yaradaq

Sinif yoldaşlarınızla birgə öz şəhərinizin maketini planlaşdırıb qurun. Məişətdə istifadə etdiyiniz kağız, plastik qutulardan ev və müxtəlif formalarda binalar hazırlayın. Bunun üçün nə etməlisiniz? Binaların pəncərə və qapılarını, damını necə göstərəcəksiniz? Şəhərinizdəki küçə və ağacları da kağızdan kəsib hazırlayın.

5 ƏYLƏNCƏ ZAMANI

- Bayram günlərində insanlar necə əylənirlər?
- Şənliklərdə süfrələri hansı şirniyyatlar bəzəyir?
- İnsanlar bu bayram günlərində necə geyinirlər?

19 Ziyafət şirniyyatları

Düşünək-müzakirə edək

Şəkildə hansı şirniyyatları görürsünüz? **A**
Onları, adətən, kim və hansı günlərdə hazırlayır?
Onlar hansı forma və rənglərdə olur?

A Şirniyyatlar

Öyrənək

İnsanlar əhəmiyyətli günləri adi günlərdən fərqli qeyd edirlər. Onlar çox vaxt bu günlərdə müxtəlif şirniyyatlar hazırlayırlar. Rəngbərəng tortlar bayram süfrəsinə xüsusi gözəllik verir!

Tortun gözəl görünməsində rəssamın rolu böyükdür. Belə rəssam **dekorator** adlanır.

- **Tort dekoratoru hansı xətlərdən istifadə etmişdir?** **A** **O, şirniyyatlar üçün hansı rəngləri seçmişdir?**

Qalereya

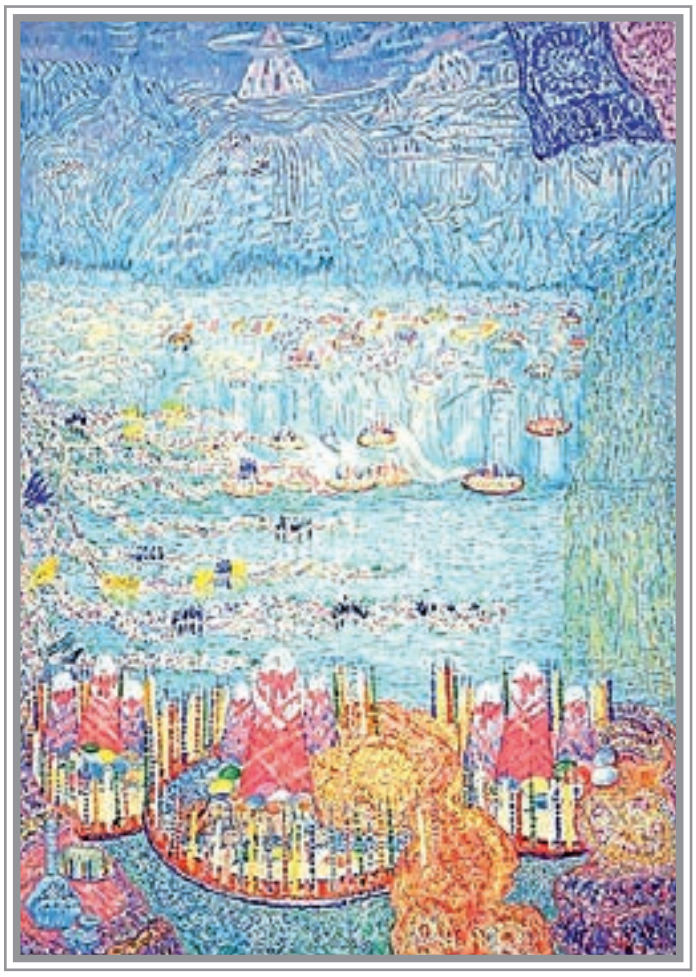

B "Azərbaycan nağılı". Səttar Bəhlulzadə.

Rəssam əsərində hansı şirniyyatları çəkmişdir? **B**

Şirniyyatı sənət əsəri hesab etmək olarmı? Fikrinizi əsaslandırın.

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli flomasterlər
- Pastel təbaşirlər
- Quaş

Qeyri-adi tort çəkin.

- Tortun formasını düşünün.
- Hansı rəngləri seçəcəksiniz?
- Hansı növ xətlərdən istifadə edəcəksiniz?
- Onun üzərini necə bəzəyəcəksiniz?

C Şagird rəsmi

Yeni sözlər
- Dekorator

20 Bayram geyimləri

Düşünək-müzakirə edək

Gördüyünüz geyimlər bizim gündəlik geyimlərimizdən nə ilə fərqlənir? **A**
Onların formaları, ölçüləri, rəngləri və bəzəkləri haqqında nə deyə bilərsiniz?

A Azərbaycan milli geyimləri.

Öyrənək

Bəzi insanlar xüsusi günlərdə **milli geyim**lərdən istifadə edirlər. Hər xalqın özünəməxsus milli geyimləri və bu geyimləri bəzəyən naxışları var.
Naxış – xətt, fiqur və təbii formalardan ibarət bəzəkdir. Gül və yarpaqlardan ibarət olan bəzək **nəbati naxış** adlanır.

Azərbaycanın da özünəməxsus qadın və kişi geyimləri var. Bu geyimlər öz gözəlliyi, rəngarəngliliyi ilə adi geyimlərdən fərqlənir.

Dəyirmi fırçanın köməyi ilə yaradılan nəbati naxışlar.

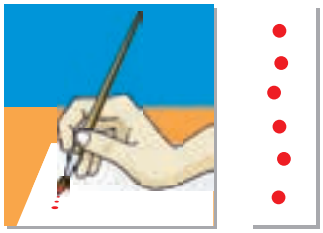

Fırçanın ucu ilə nöqtələr qoyulur

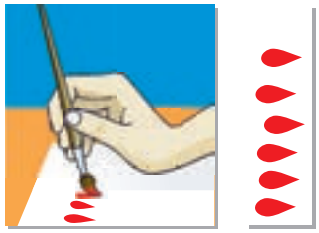

Fırça ilə yaxma – ləçəklər qoyulur

Qalereya

B

"Milli geyimli qız".
Bəhruz Kəngərli.

Rəssam kostyuma yaraşıq verən əlavə nələr çəkmişdir?

Milli kostyum geyinmisinizmi?
Onları hansı günlərdə geyinirlər?
Bu geyimləri gözəl edən nədir?

Yaradıcılıq studiyası

- Quaş
- Fırçalar

Milli geyim çəkin və üzərini nəbati naxışlarla bəzəyin.

- Nümunələrə baxın

və öz naxışınızı fikirləşin.

- Fırça ilə onları bəzəyin.

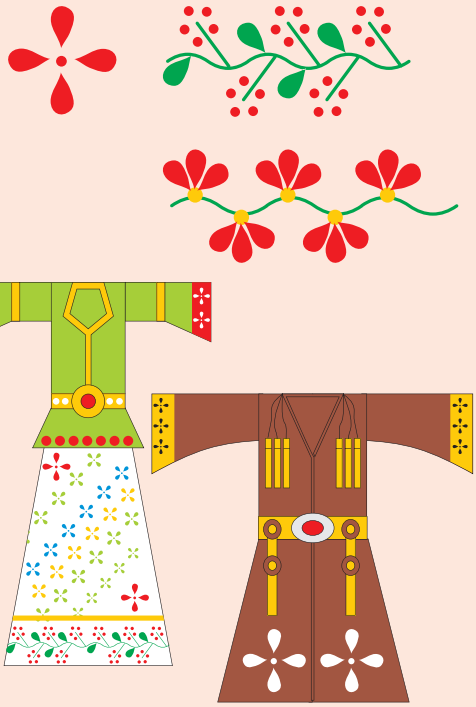

C Milli geyim üzərində naxış nümunələri

Yeni sözlər

- Milli geyim
- Naxış
- Nəbati naxış

21 Xüsusi geyimlər

Düşünək-müzakirə edək

Şəkillərdə hansı peşə geyimlərini görürsünüz? **A** Onları necə tanımaq olar? Onların geyimləri nə ilə fərqlənir?

A Hərbçi, yanğınsöndürən, həkim və polislər üçün xüsusi geyimlər.

Öyrənək

Bir çox peşələrə aid xüsusi geyim forması olur. Bu geyimləri başqalarından fərqləndirən forma, xətt və **ləkə**lər var. Onların rəngləri də fərqlidir.
Bəzi peşə sahiblərinin də bayram geyimləri olur. Məsələn, hərbçilər bayram günlərində və paradlarda daha **təmtəraqlı** geyinirlər.

Xüsusi geyimlər nələrdən ibarətdir?

Qalereya

B Hərbçilərimiz Zəfər paradında. Bakı.

Hərbçilərin bayram geyimlərində hansı rənglər var?

Daha hansı xüsusi geyimlər var? Məktəbli formasını da xüsusi geyim adlandırmaq olarmı?

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli flomasterlər
- Quaş
- Pastel təbaşirlər

Hərbçi geyimi çəkin.

- Bu geyim hansı rəngdə olacaq?
- Hərbçini harada çəkəcəksiniz?
- Üçrəngli bayrağımızı da əlavə edin.

C Şagird rəsmi

Yeni sözlər
- Ləkə
- Təmtəraqlı

22 Oyun geyimləri

Düşünək-müzakirə edək

Gördüyünüz geyimləri nə vaxt geyinirlər? **A** Onlar forma, ölçü və rənglərinə görə necə fərqlənir? Hansı idman oyunlarını sevirsiniz?

Voleybol

Tennis

Basketbol

Futbol

A İdman oyunları üçün geyimlər.

Öyrənək

Oyun zamanı insanlar rahat geyinirlər. Geyim rəngarəng və naxışlı olur. Oyunlarda komanda üzvləri eyni geyinirlər. Bu geyimlər rəqib komandanın geyimlərindən fərqlənir.

Qalereya

B "Basketbol". Xalidə Səfərova.

Rəssamın təsvir etdiyi oyun haqqında nə bilirsiniz? Geyimlərin rəngi niyə fərqlidir?

Ən çox sevdiyiniz oyunçular kimlərdir? Onların idman forması nə ilə fərqlənir?

Yaradıcılıq studiyası

- Pastel təbaşirlər
- Rəngli flomasterlər
- Quaş

Oyun üçün geyim çəkin.

- Hansı oyunu çəkəcəksiniz?
- Oyunçular qızlar, yoxsa oğlanlar olacaq?
- Geyimlərdə hansı rəngləri və naxışları göstərəcəksiniz?

C Şagird rəsmləri

23 Bayram maskaları

Düşünək-müzakirə edək

Gördüyünüz maskalarda hansı canlılar əks olunub? **A** Maskalardan nə zaman istifadə edirlər?

A Müxtəlif maskalar

Öyrənək

İnsanlar bayram və şənliklərdə çox zaman maska taxırlar. Maskaları heyvan, quş və həşəratlara bənzədirlər. Onlar kağızdan, dəridən, parçadan və digər materiallardan hazırlanır.

Maskalardan istifadə etmisinizmi? Bu nə zaman olub?

Şənlik üçün maska hazırlayın.

Heyvan maskalarına baxın. **B** Bunlardan hansını hazırlamaq istərdiniz?

Yaradıcılıq studiyası

- Birdəfəlik kağız boşqab
- Rəngli kağız
- Çöplər, dartılan iplər
- Yapışqan

B Heyvan maskaları

Heyvan maskası hazırlamaq üçün birdəfəlik boşqab götürün.

1

Gözlər üçün boşqabda dəliklər açın.

2

Rəngli kağızlardan detalları kəsin və yapışdırın.

3

Maskanızı başınıza taxmaq üçün kənarlarına iplər bağlayın.

4

Əlinizdə tutmaq üçün isə çubuqlardan istifadə edə bilərsiniz.

Hazırladığınız maskanı yoldaşlarınıza göstərmək üçün onu başınıza taxın.

Başqa hansı maskanı düzəltmək istərdiniz? Niyə?

Yeni sözlər

- Maska

STEAM

• A1 formatlı vərəq • Quaş • Flomasterlər • Pastel təbaşirlər • Qayçı • Yapışqan

Yeni sözlər • Karaoke

Əyləncə üçün məkan və geyim çəkək

Əylənməyi və istirahət etməyi sevirsinizmi? Bəs mahnı oxumağı, rəqs etməyi necə? **Karaoke** haqqında eşitmisinizmi? Onun nə qədər faydalı və şən əyləncə olduğunu bilirsinizmi?

Araşdıraq və tədqiqat aparaq

"Karaoke" – yapon sözüdür, "boş orkestr" mənasını verir. Karaoke zamanı insanlar böyük səhnələrdə olduğu kimi musiqi sədaları altında mahnı oxuyur, rəqs edir, özlərini məşhur müğənnilərə oxşadırlar. Onlar asudə vaxtlarını səmərəli keçirirlər. Mikrofon, səsgücləndirici, lazer disklər, monitor və videoyönləndiricilər karaoke ifa etmək üçün çox vacibdir.

Düşünək

Təsəvvür edin ki, birlikdə karaoke ifa edirsiniz. Bunun üçün hansı mahnıları seçərdiniz? Bəs məkanı necə təsəvvür edirsiniz? Məkanda nələr olmalıdır? Musiqini səsləndirmək və ifa etmək üçün nələr lazımdır? Geyim və ayaqqabılarınızın necə olmağını istərdiniz? Karaoke ifa edərkən hansı yeniliklərlə tanış olur, nələr öyrənirsiniz? Ailənizlə birlikdə karaoke ifa etməyi düşünürsünüzmü?

Yaradaq

Əylənmək üçün maraqlı məkan və geyimlər çəkin. Bunun üçün işi öz aranızda bölüşün. Böyük formatlı vərəqdə məkanı çəkin. Rəngarəng işıqları göstərmək üçün onları müxtəlif əlvan rənglərlə boyayın. Uşaqları ayrı vərəqlərdə çəkin və rəngləyin. Uşaqların rahat olması üçün gözəl və əlvan geyimlər düşünün və çəkin. Bəlkə, onlara maskalar da çəkəsiniz? Sonra hazır uşaq fiqurlarını kəsin və səhnə olan vərəqdə yerləşdirərək yapışdırın.

6 HƏYATIMIZDA BAŞ VERƏN DƏYİŞİKLİKLƏR

- Həyatınızda hansı dəyişikliklər baş verir?
- İstifadə etdiyiniz əşyaları gələcəkdə necə görmək istərdiniz?
- Uçan avtomobil, yaxud robotunuz olsaydı, onlarla nə edərdiniz?

24 Ağıllı oyuncaqlar

Düşünək-müzakirə edək

Gördüyünüz oyuncaqlar haqqında nə deyə bilərsiniz? **A** Onların hissələri hansı fiqurlara bənzəyir? Bu oyuncaqlardan nələr düzəltmək olar?

A Müasir inkişafetdirici oyuncaqlar – konstruktorlar

Öyrənək

Hamınızın sevdiyi çoxlu oyuncaqlar var. Onlar müxtəlif forma, ölçü və rənglərdə olur. Qədimdə oyuncaqlar daş, sümük, ağac, gil və ya parçadan hazırlanardı.

Qalereya

B Qədim oyuncaqlar

Oyuncaqları nə üçün sevirsiniz?
Özünüz necə oyuncaq hazırlamaq istərdiniz?

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli kağız və karton

Maraqlı oyuncaq hazırlayın.

1. Karton kağız üzərində verilmiş formalardan birini çəkin və kəsin.
2. Rəngli kağızdan detalları kəsib yapışdırın.
3. Barmaqlar üçün dairələr kəsin.

25 Gündəlik əşyalar

Düşünək-müzakirə edək

Gördüyünüz qablar və onların materialları barədə nə deyə bilərsiniz? Qabların necə hazırlandığını bilirsinizmi? Bu qablardan necə istifadə edirlər? Onların formaları haqqında danışın. **A**

A Müasir qab-qacaq

Öyrənək

Rəssam ev əşyalarından daha rahat istifadə etmək üçün onların formalarını düşünür. Belə rəssam **dizayner** adlanır.

Keçmişdə xalq sənətkarları qab-qacağı **mis**dən hazırlayardılar. Qablara **misgərlik** nümunələri, bu sənətkarlara isə **misgər** deyilirdi. Qabların belə gözəl görünməsində naxışların rolu böyükdür.

B Qədim misgərlik nümunələri

“Mis” sini, kasa, aşsüzən və kəfkir yapın.

1. Plastilindən yumru forma hazırlayın.
2. Formanı qaba çevirin.
3. Üzərini naxışla bəzəyin.

Yaradıcılıq studiyası

- Plastilin
- Plastilin üçün lövhə

	1	2	3	
Sini				
Kasa				
Aşsüzən				
Kəfkir				

Sizcə, misgərlər misdən daha nələr hazırlaya bilərdilər?
Evinizdə hansı materialdan olan qablar var?

Yeni sözlər

- Dizayner
- Mis
- Misgər
- Misgərlik

26 Gələcəyin mebeli

Düşünək-müzakirə edək

Gördüyünüz oturacaqların forması, rəngi və materialı haqqında danışın. **A**
Onları kim düşünüb hazırlayıb? Oturacaqlardakı xətləri şifahi təsvir edin.

A Müasir oturacaqlar

Öyrənək

Rəssam istifadə etdiyimiz **mebel**i də **dizayn** edir. Onların xətt, rəng və formalarını planlaşdırır. Belə mebellərdən biri də oturacaqlardır.
Keçmişdə insanlar yerdə və ya **sandıq** üzərində oturardılar.

Qalereya

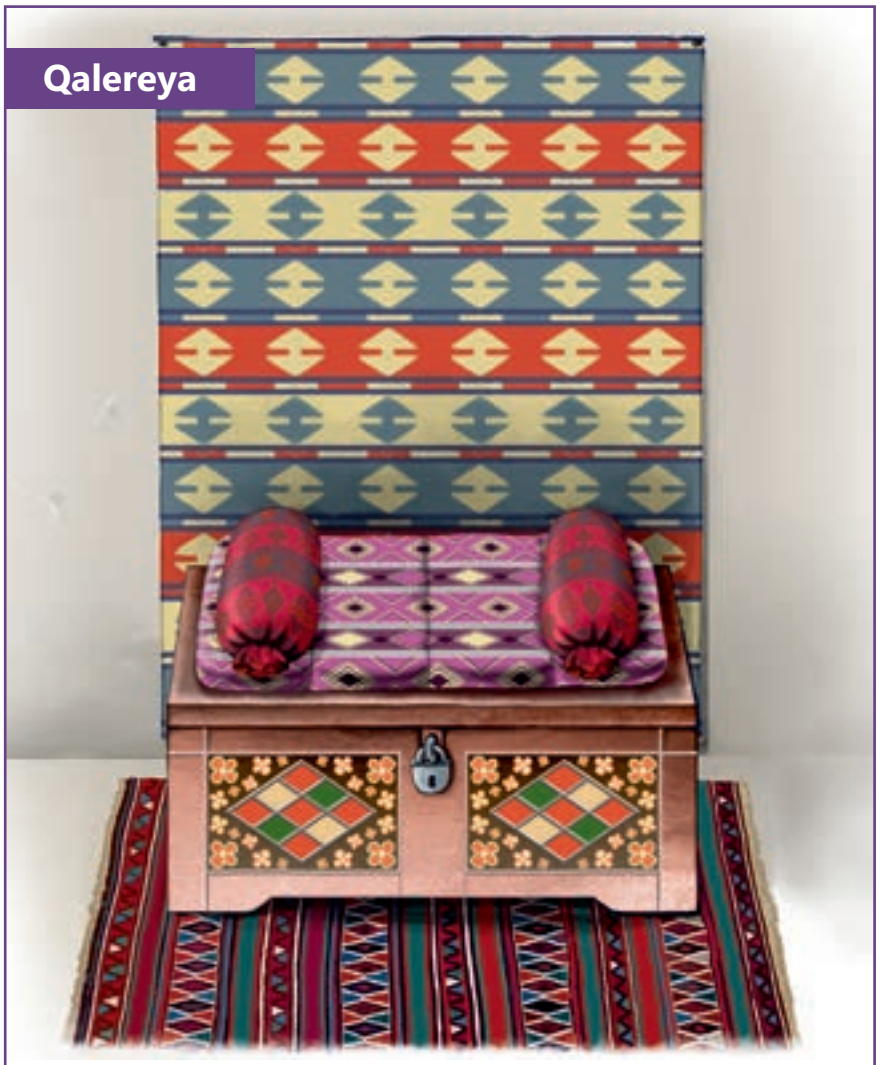

B Qədim sandıq

Sandıq görmüsünüzmü? Ondan daha necə istifadə edirdilər?

Ən çox sevdiyiniz mebel növü hansıdır? Fikrinizi əsaslandırın.

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli karandaşlar
- Rəngli flomasterlər
- Pastel təbaşirlər

Qeyri-adi oturacaq düşünün və çəkin.

- Xətlərdən və fiqurlardan istifadə edin.
- Oturacağın formasını təbiət formalarından da düşünə bilərsiniz.

C Şagird rəsmi

Yeni sözlər

- Mebel
- Dizayn
- Sandıq

27 Səyahət üçün avtomobil

Düşünək-müzakirə edək

Gördüyünüz avtomobillərin forması nəyə bənzəyir? **A** Sizcə, onlar harada hərəkət edir: yerdə, suda, yoxsa havada? Onları kim icad edib?
Bu maşınların içərisini necə təsəvvür edirsiniz?

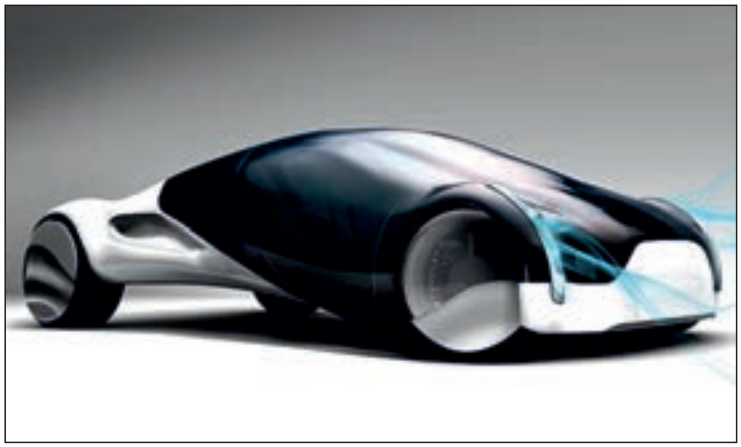

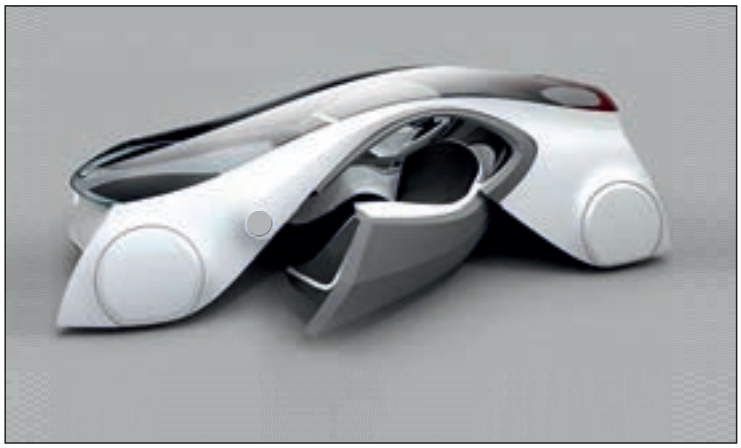

A Gələcəyin avtomobilləri

Öyrənək

Hər gün gördüyümüz müxtəlif avtomobilləri də rəssamlar dizayn edirlər. Dizaynerlər avtomobilləri müxtəlif forma, ölçü və rənglərdə düşünürlər.

Qalereya

B Keçmişin avtomobilləri

Keçmişin və gələcəyin avtomobillərində hansı oxşar və fərqli cəhətlər var?

Ailənizlə səyahət etmək üçün necə avtomobil seçərdiniz?

Yaradıcılıq studiyası

- Rəngli flomasterlər
- Pastel təbaşirlər
- Quaş

Xəyal etdiyiniz yeni bir avtomobil çəkin.

- O, quruda, suda və ya havada səyahət edə bilər.
- Onun formasını düşünün.
- Avtomobilin bir və ya bir neçə rəngi ola bilər.

C Şagird rəsmi

• Rəngli kağızlar • Karton • Kağız və plastik qutular • Rəngli flomasterlər • Pastel təbaşirlər • Quaş

Yeni sözlər • Robot

Gələcəyin robotlarını hazırlayaq

Ətrafınızda çoxlu robot olsaydı, nə baş verərdi? Gələcəyə səyahət etmək istərdinizmi? İnsanların gördüyü işləri robotlar etsəydi, o zaman insanlar nə işlə məşğul olardılar? Gələcəkdə həyatımızda hansı dəyişikliklər baş verə bilər? Gələcəyin robotları necə olacaq? Onlar hansı işləri görəcək? Robotları kim dizayn edir? Robotlar hansı materiallardan hazırlanır?

Araşdıraq və tədqiqat aparaq

İnsanlar **robot**-maşın da düşünüb dizayn edirlər. Müasir robotlar müxtəlif iş görə bilir. Robotların dizaynından başqa, mütəxəssislər onların idarə olunması üçün proqram təminatını da düşünürlər. Bu, robotların vəzifələrini dəqiq şəkildə yerinə yetirməsinə imkan verir. Robotu idarə etmək üçün kiçik hissələri və düymələri olur. Onlarla birlikdə gələcəyə səyahət etməyə hazırsınızmı? O zaman uça bilən aparat və fərqli robotlar hazırlayın.

Düşünək

Robotlara harada rast gəlmək olar? Robot nə iş görə bilər? Robotların forması, rəngi və detalları nəyə əsasən seçilir? Düzəldəcəyiniz robotu xüsusi edən nədir? Ətrafınızda çoxlu robot olsaydı, nə baş verərdi? İnsanların gördüyü işləri robotlar etsə, o zaman insanlar nə işlə məşğul olardı?

Yaradaq

Robotu məişətdə istifadə etdiyiniz kağız və plastik qutulardan, rəngli kağız və kartondan hazırlayın. Əvvəlcə robotun nə iş gördüyünü müəyyən edin, sonra onun hissələrini hazırlayın. Gördüyü işdən asılı olaraq detal və düymələrini yerləşdirin. Verilmiş nümunələrdən istifadə edə bilərsiniz.

Robotlar

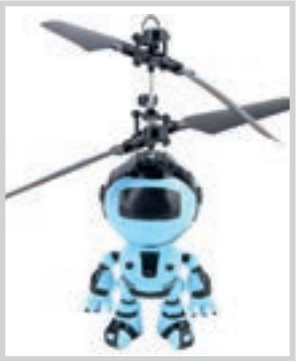

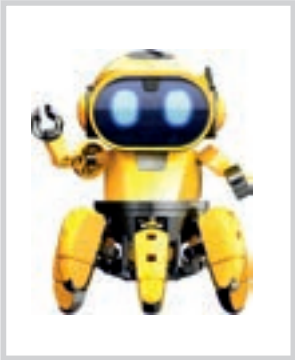

Əl işlərinə dair nümunələr

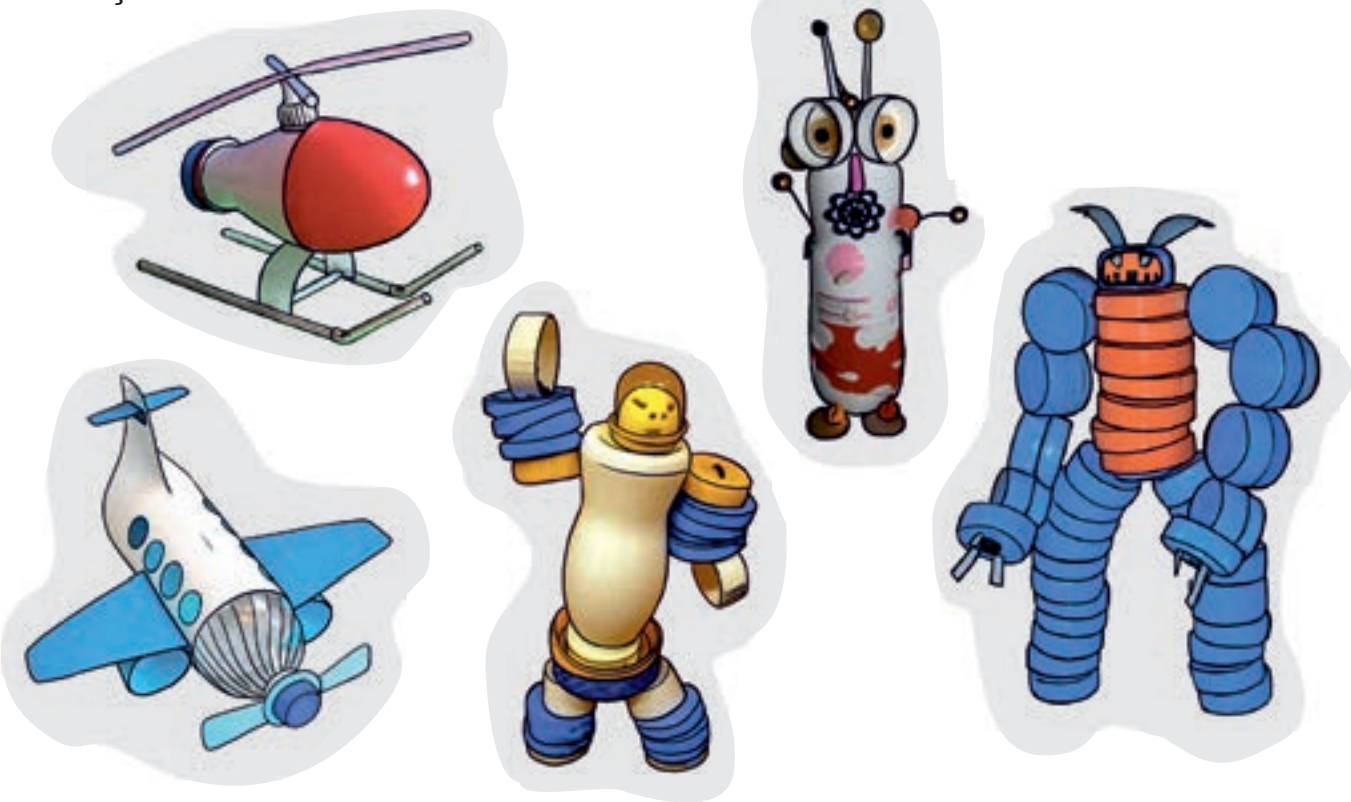

Yeni sözlər lüğəti

Aplikasiya – rəngli kağız, dəri, məxmər parçaların kağız və ya digər səth üzərinə yapışdırılması üsulu ilə yaradılan təsvirdir.
Dekorator – bəzəkçi, bəzəmək üzrə mütəxəssis, rəssam.
Dizayn – rəsm, ideya, layihə; əşyanın bədii tərtibatı.
Dizayner – istifadə edilən əşyaların rahat və gözəl olmasını düşünən rəssam.
Ekskursiya – bilikləri artırmaq, yaxud da əyləncə məqsədi ilə muzeyə, sərgiyə, təbiətə və digər yerlərə təşkil edilən kollektiv səyahət forması.
Əsas rənglər – digər rənglərin qarışığından alınmayan qırmızı, göy və sarı rənglər.
Əsər – rəssam tərəfindən müxtəlif materiallar vasitəsilə yerinə yetirilən təsvir.
Fırça – boyanı kağız üzərinə çəkmək üçün istifadə edilən alət.
Forma – əşyanın ümumi görünüşü. Kvadrat, üçbucaq, dairəvi və s. olur.
Görünüş – əşyanın zahiri şəkli, görkəmi.
Heykəl – həcmli təsvir. Ona hər tərəfdən baxmaq olar. Heykəllər plastilin, metal, daş, gil və digər materiallardan yaradılır.
Heykəltəraş – heykəlləri yaradan sənətkar. O, heykəlləri gil və plastilindən yapır, daşdan yonur, ağacdan oyur.
Heykəltəraşlıq – təsviri sənətin həcmli təsvirlər yaradan növü.
Həcm – ölçü, böyüklük, miqdar və s. baxımından əşyanın tutumu.
Xalça – divara vurmaq və ya döşəməyə salmaq üçün rəngli yun iplərdən toxunmuş naxışlı məmulat.
Xarakter – insanın hərəkət və davranışında müəyyən edilən cəhət.
Xətt, cizgi – təsvir alətləri ilə kağız üzərinə çəkilən cızıq; düz, maili və s. olur.
Qrafika – təsviri sənət növü. Qrafik təsvirlər flomaster, karandaş və ya qələm vasitəsilə xətt və cizgilərlə çəkilir.
Qrafik-rəssam – qrafika sahəsində çalışan insan.
Quaş – qeyri-şəffaf, qatı örtücü xüsusiyyətə malik sulu boya.
Quruluş – hər hansı bir varlığın, obyektin daxilinin qurulma üsulu.
Ləkə – rəngkarlıqda bədii ifadə vasitəsi.
Maket – bina, küçə və ya şəhərin kiçik ölçüdə olan nümunəsi.
Memar – bina və tikililərin konstruksiyasını, tərtibatını işləyib-hazırlayan rəssam.
Milli geyim – hər bir xalqın, millətin özünəməxsus olan geyim növü.
Misgər – mis ilə işləyən sənətkar.
Misgərlik – misgər sənəti, mis ilə işlənilən xalq sənət növü.
Muzey – incəsənət əsərlərinin toplandığı, öyrənildiyi, mühafizə və nümayiş etdirildiyi yer.
Naxış – xətt, fiqur və təbii formalardan ibarət bəzək.
Nəbati naxış – gül, yarpaq, budaq və digər təbiət elementlərindən ibarət naxış.
Oriqami – yapon mədəniyyətində "kağız qatlama sənəti".
Rəngarəng – müxtəlif rəngli, əlvan olan.
Rəngkar – kətan, lövhə, karton, kağız üzərində boyalarla işləyən rəssam.
Rəngkarlıq – təsviri sənət növü; səth üzərində boyalarla işlənilən təsvir.
Rəssam – təsviri incəsənət əsərləri yaradan sənətkar.
Sərgi – müxtəlif mövzularda təşkil edilmiş, qayda il qoyulmuş və ya asılmış incəsənət əsərlərinin nümayiş etdirildiyi yer.
Təsvir – çəkilən, yapılan, fotoaparatın yaddaşına köçürülən yaradıcı işlər.
Təsvir etmək – ətraf aləmi seyr etmək, müşahidələr aparmaq və müqayisə edərək çəkmək bacarığı.
Yapma – plastilin və ya gil vasitəsilə yaradılan fəaliyyət.

BURAXILIŞ MƏLUMATI

TƏSVİRİ İNCƏSƏNƏT – 1

Ümumi təhsil müəssisələrinin 1-ci sinifləri üçün
Təsviri incəsənət fənni üzrə dərslik

Tərtibçi heyət:

Müəllif	**Kəmalə Cəfərzadə**
Redaktor	**Kəmalə Cəfərli**
Bədii redaktor	**Taleh Məlikov**
Texniki redaktor	**Zeynal İsayev**
Dizayner	**Taleh Məlikov**
Rəssam	**Elmir Məmmədov**
Korrektor	**Aqşin Məsimov**

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin qrif nömrəsi: 2021-007

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun
hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq,
elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab-nəşriyyat həcmi: 8,6. Fiziki çap vərəqi: 10.
Səhifə sayı: 88. Kağız formatı: 57 × 90 $^{1}/_{8}$. Kəsimdən sonra: 220 × 275.
Şriftin adı və ölçüsü: Calibri, 16 pt. Ofset kağızı. Ofset çapı.
Sifariş ____. Tiraj: 167182. Pulsuz. Bakı – 2021.

Əlyazmanın yığıma verildiyi və çapa imzalandığı tarix: 03.08.2021

Çap məhsulunu nəşr edən:
“Bakı” nəşriyyatı (Bakı ş., H.Seyidbəyli küç., 30)

Çap məhsulunu istehsal edən:
Çaşıoğlu Elm-İstehsalat MMC (Bakı ş., M.Müşfiq küç., 2 A)

Pulsuz